

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра фінансів

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Податок на доходи фізичних осіб у системі фінансово-економічного розвитку

**Студентки 2 курсу, 1-м групи,
спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»
спеціалізації «Державні фінанси»**

**Шилко
Діани Дмитрівни**

**Науковий керівник
к.е.н.**

**Зайчук
Світлана
Валентинівна**

**Гарант освітньої програми
завідувач кафедри фінансів,
заслужений діяч науки і техніки України
д.е.н., професор**

**Чугунов
Ігор Якович**

Київ 2018

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АДМІНІСТУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ	
1.1. Екорномічна сутність механізму адміністрування податку на доходи фізичних осіб	6
1.2. Досвід адміністрування податку на доходи фізичних осіб в країнах з розвинутою та трансформаційною економікою	10
РОЗДІЛ 2. СИСТЕМА АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ	
2.1. Особливості адміністрування податку на доходи фізичних осіб в Україні	16
2.2. Аналіз та оцінка надходжень від податку на доходи фізичних осіб до зведеного бюджету України	23
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ПОДАТКОМ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ	
3.1. Проблеми адміністрування податку на доходи фізичних осіб	30
3.2. Податок на доходи фізичних осіб в Україні: фіскальна та соціально-регулятивна роль	37
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	49
ДОДАТКИ	61

ВСТУП

Актуальність теми. Велике значення у побудові сучасної податкової системи в Україні мало критичне використання наукової спадщини класиків економічної теорії, досягнення зарубіжних економістів у галузі фінансової науки, набутого протягом століть досвіду в організації фіскальної системи в умовах ринкової економіки. Загалом практика оподаткування привела до формування досить складної системи оподаткування, тому й нині сфера державних фінансів загалом та напрями підвищення ефективності й справедливості оподаткування зокрема, знаходять своє місце у колі інтересі сучасних науковців.

Важливим є постійне вдосконалення механізму справляння і адміністрування податку на доходи фізичних осіб. У західній фінансовій науці теоретичний і практичний аспекти впливу податку на доходи фізичних осіб на фінансово-економічний розвиток досліджувалися достатньо активно. Зокрема, варто відзначити роботи таких вчених, як А. Сміта, Д. Рікардо, Д. Мілля, Дж. М. Кейнса, Дж. Б'юкенена, П. Масгрейва, В. Танзі, Ш. Чанда, К. Андерсена, В. Ганді, Л. Мутена, А. Тейта, А. Аткинсона, Дж. Стігліца, А. Паскачева, Д. Черніка.

Окремі аспекти цієї проблеми ґрунтовно висвітлені в сучасній економічній літературі: це стосується, зокрема, праць вітчизняних науковців: В.М. Гейця, І.О. Луніної, В.В. Макарова, А.М. Соколовської, Д.Г. Черніка, Ю.Д. Шмельова та багатьох інших. Однак і досі не виробленої єдиних теоретичних основ побудови раціональної податкової системи, незважаючи на прийняття Податкового кодексу України та висвітлення в ньому її окремих структурних елементів.

Метою роботи є розкриття та удосконалення механізму справляння і адміністрування податку на доходи фізичних осіб.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких завдань:

- розкрити зміст адміністрування податку на доходи фізичних осіб;

- визначити роль податку на доходи фізичних осіб як інструменту фінансово-економічного розвитку;
- узагальнити досвід адміністрування податку на доходи фізичних осіб розвинутих країн;
- розкрити процес розвитку системи оподаткування податком на доходи фізичних осіб в Україні;
- визначити роль та місце податку на доходи фізичних осіб у структурі доходів зведеного бюджету України;
- розкрити проблеми адміністрування податку на доходи фізичних осіб
- обґрунтувати напрями удосконалення регулювання системи оподаткування податком на доходи фізичних осіб.

Об'єктом дослідження є податок на доходи фізичних осіб.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні питання механізму справляння і адміністрування податку на доходи фізичних осіб у системі фінансово-економічного розвитку.

Методи дослідження. З метою досягнення поставленої мети в дослідженні використано загальнонаукові і спеціальні методи пізнання явищ і процесів у сфері справляння і адміністрування податку на доходи фізичних осіб. Системний та структурний методи використано при розкритті змісту механізму справляння і адміністрування податку на доходи фізичних осіб. За допомогою порівняльного та факторного методів узагальнено зарубіжний досвід адміністрування податку на доходи фізичних осіб розвинутих країн. На основі системного підходу, синтезу, наукового абстрагування обґрунтовані напрями удосконалення регулювання системи оподаткування податком на доходи фізичних осіб.

Інформаційну базу дослідження становили нормативно-правове забезпечення механізму справляння і адміністрування податку на доходи фізичних осіб, статистичні матеріали Міністерства доходів і зборів України, Державного комітету статистики України, Міністерства фінансів України,

Державної казначейської служби України, відповідні монографії, наукові статті вітчизняних та зарубіжних вчених.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання та методи дослідження, зазначено теоретичне та практичне значення дослідження.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

У першому розділі досліджено теоретичні засади адміністрування податку на доходи фізичних осіб, розкрита економічна сутність механізму адміністрування податку на доходи фізичних осіб, визначено роль податку на доходи фізичних осіб у забезпеченні соціально-економічного розвитку країни, узагальнено досвід адміністрування податку на доходи фізичних осіб в країнах з розвинутою та трансформаційною економікою.

У другому розділі розкрито особливості системи адміністрування податку на доходи фізичних осіб в Україні, процес становлення та розвитку системи оподаткування податком на доходи фізичних осіб в Україні, здійснено аналіз та оцінку надходжень від податку на доходи фізичних осіб до зведеного бюджету України.

У третьому розділі визначено напрями удосконалення системи оподаткування податком на доходи фізичних осіб в Україні, розкрито проблеми адміністрування податку на доходи фізичних осіб, обґрунтована фіскальна та соціально-регулятивна роль податку на доходи фізичних осіб.

У висновках наведено теоретичне узагальнення матеріалу, представленого в дослідженні.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

1.1. Економічна сутність механізму адміністрування податку на доходи фізичних осіб

Податковим кодексом України зазначено, що сукупність загальнодержавних та місцевих податків та зборів, що справляються в установленому Кодексом порядку, становить податкову систему України.

Окремі економісти під категорією «податкова система» розуміють систему податків. Зокрема В.А. Андрущенко і Ю.І. Ляшенко пишуть: «Уся сукупність податків, взаємопов'язаних та класифікованих на основі певних ознак, виокремлює податкову систему». Ідентичне визначення податкової системи знаходимо у працях Василика О. Д.. У наведеній цитаті автори ведуть мову про систему податків, а не про податкову систему. Останнє поняття значно ширше, оскільки воно включає ще весь апарат державної податкової служби, податково-правове законодавство, які забезпечують справляння податків, характеристики податкової системи.

Як бачимо, часто в економічній літературі синонімічними вважаються поняття «податкова система» та «система оподаткування». Ми приєднуємося до думки таких фахівців як Ю.Б. Іванов, А.І. Крисоватий, О.М. Десятнюк, що за цими поняттями ховається різний зміст, адже податкова система – це сукупність усіх видів податків, зборів, механізмів і способів їх справляння, а також податкової інфраструктури (податкових органів), які забезпечують своєчасність та повноту надходжень цих обов'язкових платежів до бюджеті різних рівнів, а система оподаткування, своєю чергою, лише сукупність податків і зборів, а також способів, методів їх розрахунку та сплати.

Українські науковці В.А. Андрущенко і Ю.І. Ляшенко також розрізняють «наукову податкову систему» і «національну податкову систему». До першої вони відносять «опис гіпотетичної сукупності податків у світлі певних теоретичних положень, а також класифікацію всіх відомих

податків, безвідносно до їхнього походження, за ознаками їхньої схожості та відповідності фінансовим потребам абстрактної держави». Це, по суті, загальнотеоретичне, абстрактне визначення податкової системи. На відміну від такої наукової абстракції національна податкова системи ними розглядається, як реально сформована на певний момент сукупність податків і форм оподаткування конкретної держави. Але ж податкова система будь-якої країни має ґрунтуватися на наукових принципах, виражати реальні форми фінансових відносин між платниками податків і державою. Без цих вимог до формування податкової системи, вона не буде ефективною, не забезпечить реалізацію тих функцій, які на неї покладаються.

Більше того, з огляду на те, що більшість держав є багатонаціональними утвореннями і лише в окремих державах проживає населення однієї національності, визначення податкових систем окремих країн, як національні, є некоректним, оскільки не відбиває реальної дійсності. Тому такий поділ податкових систем, на нашу думку, є надуманим, не виражає реальних економічних відносин у суспільстві. Кожній країні властива своя податкова система і залежить вона насамперед від форми власності на засоби виробництва, характеру економічних відносин, форми державного устрою тощо.

Наукове підґрунтя функціонування податкової системи закладено в її принципах (рис. 1.1.1.).

Як видно з рис. 1.1.1. принципи податкової системи можна розмежувати за трьома напрямками їх спрямованості на принципи формування податкової системи, принципи оподаткування та принципи податкової політики.

Отже, принципи побудови податкової системи – це той базис на якому ґрунтується формування і розвиток будь-якої податкової системи.

Основні принципи оподаткування були сформовані А. Смітом, а саме: загальності та рівності [10, С.588], визначеності й зручності [10, С.588-589]. Ці чотири принципи оподаткування стали класичними. З них видно надання

пріоритету платнику податку в організації податкової системи, повагу до нього. Це проявляється у побудові зручної податкової системи.

Рис. 1.1.1. Принципи податкової системи

Податок на доходи фізичних осіб, який став важливим джерелом надходжень в податковій системі нашої держави, відноситься до податків, які утримуються з заробітної плати та інших доходів громадян. Відповідно до Податкового кодексу України, податок на доходи фізичних осіб утримується із заробітної плати та інших доходів громадян в формі основної номінальної ставки – 15% та додаткових – 10% – на доходи працівників-шахтарів і 17% – на доходи, що перевищують 10 мінімальних зарплат.

Важливою властивістю цього податку є те, що надходження від нього відносяться до доходів, що закріплюються за бюджетами місцевого самоврядування. А видатки, що фінансуються за рахунок надходжень від

податку з доходів фізичних осіб, мають високе соціальне значення, тому вони і називаються захищеними. В той же час, на сучасному етапі соціально-економічного розвитку відбувається старіння населення, зменшення темпів росту продуктивності праці, уповільнюється створення робочих місць, що досить негативно впливає на базу оподаткування даним податком.

Податок на доходи фізичних осіб складає основну частку доходів місцевих бюджетів. До 2011 року в залежності від адміністративно-територіальної одиниці він становив від 71 до 98 відсотків доходів, що закріплюються за бюджетами місцевого самоврядування та враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів (надалі – 1 кошику). Питома вага найбільшого податку першого кошику – податку на доходи фізичних осіб – відповідно коливалася в діапазоні 27 відсоткових пунктів, середній показник становив 88,4 відсотка. Дані відсотки розраховані по 692 адміністративно-територіальних одиницях за 2009 рік.

Якщо досліджувати зведені місцеві бюджети в розрізі 25-ти областей, по містах Києву та Севастополю, то податок на доходи фізичних осіб в доходах першого кошику до 2011 року коливався від мінімального значення 85,1% (по Черкаській та Одеській областях) до максимального значення 90,7% (по Донецькій та Луганській областях). Як бачимо, в розрізі областей діапазон коливання часток становив 5,6 відсоткових пункти. У 2011 році податок на доходи фізичних осіб в доходах першого кошику становив від мінімального значення 89,2% (по Полтавській області) до максимального значення 97,1% (по Одеській області та місту Києву), тобто діапазон коливання часток склав 7,9 відсоткових пункти.

У зв'язку з прийняттям Бюджетного кодексу у новій редакції у липні 2010 року з першого кошику було передано: до фонду розвитку – єдиний податок; до доходів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів (другого кошику) – частину плати за землю (біля 23%) та збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності (плату за торговий патент); до державного бюджету – 50% адміністративних

штрафів у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. Водночас, для покриття втрат першого кошику із державного бюджету було передано 50% плати за спец використання лісових та водних ресурсів, плати за користування надрами; 6 видів ліцензій та сертифікатів та плату за державну реєстрацію; плату за використання інших природних ресурсів та плату за надані в оренду ставки. Дані законодавчі зміни вплинули на: зменшення надходжень у всіх регіонах - у зв'язку з передачею єдиного та земельного податку; та збільшення надходжень у тих регіонах, де видобуваються корисні копалини – у зв'язку з надходженнями плати за надра.

Отже, роль та значення кожного конкретного податку в системі оподаткування можна оцінити завдяки відображенню всієї сукупності властивих йому класифікаційних ознак, проте переважною ознакою класифікації все ж виступає об'єкт оподаткування, адже це один із вихідних елементів податку, завдяки якому згодом визначається база оподаткування, що є основою для формування доходів бюджетів різних рівнів. У практиці оподаткування в залежності від конкретних умов розвитку економіки, фінансового стану галузі і сфер діяльності держава застосовує кожен з названих видів податків, або їх поєднання у різних комбінаціях.

1.2. Досвід адміністрування податку на доходи фізичних осіб в країнах з розвинутою та трансформаційною економікою

У Франції на початку XVIII ст. під впливом негараздів у фінансовій системі, пов'язаних із надмірним проявом абсолютизму [114, с.70], маршал Франції Вобан виступив із проектом податкової системи, де передбачалася заміна усіх численних податків на один головний загальноприбутковий податок, на всі без винятку доходи в розмірі від 5 до 10 % доходу і додаткові податки: на сіль, мита, і податки на предмети розкоші, але податок з'явився у Франції лише в 1914 р.

Як бачимо, використання податку з доходів фізичних осіб на початковому етапі його утвердження безперечно мало велике значення для більшості країн, де він був запроваджений. Переконливий перелік позитивних наслідків від застосування цього податку наводить І. Янжул: "... прибутковий податок в Англії і Пруссії мав великий і безперечний вплив на процвітання фінансів... Гнучкість прибуткового податку ... надала можливість Англії довести до кінця боротьбу із Францією. ... тільки завдяки його існуванню, можливо було провести безперервні фінансові реформи, період яких відкривається 1842 роком" [188, с.348-349].

Європейська система прямого оподаткування доходів фізичних осіб має багаторічну практику становлення та розвитку на базі глибокого усвідомлення кожним платником податку свого конституційного обов'язку перед державою. Ще Декларація прав людини і громадянина, ухвалена 26 серпня 1798 р., подібно до принципів, що містилися в Англійському біллі про права 1689 р., закріпила таке правило: "Державне оподаткування необхідне задля утримання збройних сил та адміністрації. Оподаткуванню мають підлягати всі без винятку громадяни відповідно до їх спроможностей. Громадяни ... мають право контролювати мету, рівні та ступінь оподаткування" [32, с.737-738].

Процес розбудови зарубіжних систем оподаткування доходів фізичних осіб історично закріпив основне базове правило: оподаткування доходів фізичних осіб спрямоване на сприяння внутрішньому інвестиційному клімату, недопущення погіршення майнового стану інституту сім'ї та його зміцнення шляхом встановлення залежності величини сплачуваного прибуткового податку від сімейного стану та складу сім'ї. Ось чому розуміння змісту категорії податку в різних країнах світу дещо відрізняється від вітчизняних реалій. У Німеччині це підтримка, яку громадяни надають державі; у Великобританії - це обов'язок перед державою; у США він сприймається як "такса"; у Франції - як обов'язкова плата [84, с.127]. У

нашій державі, як не прикро, розуміння податку дедалі частіше зводиться, як до примусового платежу.

Мета зовнішньої політики України - євроінтеграція, яка шляхом послідовного впровадження європейських соціальних та економічних норм і стандартів, передбачає визначення чітких напрямів внутрішніх податкових перетворень з метою гармонізації вітчизняного правового поля із західноєвропейським.

Сучасні аспекти розвитку світової економіки вимагають поглиблення взаємозв'язків на основі інтеграційних процесів національних економічних систем, маючи на меті максимально ефективно використовувати наявні виробничі та трудові ресурси. Серед основних позицій цієї багатосторонньої політики податковій складовій також відводиться важливе місце.

Україна чітко заявила про свій вибір на шляху до інтеграції у світове співтовариство - вступ до Європейського Союзу, а тому важливим чинником є глибоке осмислення й аналіз всіх прогресивних явищ і процесів в податкових системах зарубіжних країн. Майбутня європейська інтеграція стає вирішальною основою для внутрішніх орієнтирів в податковій політиці найближчого часу.

На додаток доцільно навести думку А.І.Крисоватого, який стверджує, що складна, заплутана, суперечлива та неефективна податкова політика в нашій державі є наслідком некритичного копіювання зарубіжного досвіду [77, с.7].

Вперше процеси гармонізації податків почали проявлятися ще наприкінці XIX - початку XX ст. при створенні митних союзів ряду країн, маючи на меті розвиток єдиної митної політики. Основи сучасної податкової політики східно-європейських країн були закладені під час повномасштабних економічних реформ в 1989-1991 рр. Цьому процесу передувало посилення економічного співробітництва протягом 70-80-х рр. минулого століття в європейських країнах, що висунуло вимогу уніфікації та гармонізації податкової політики у подальших взаємовідносинах [31, с.74].

Якщо розглядати пряме оподаткування доходів фізичних осіб у цьому контексті, то головна мета такої політики - це співставність національних податкових законодавств, уніфікація ставок податків на доходи від цінних паперів та відсотків, усунення подвійного оподаткування, максимальне унеможливлення ухиляння від сплати податків на доходи.

Важливим чинником є обмеження в правилах та порядку реалізації місцевого прибуткового оподаткування в країнах - членах. Наприклад, дохід від зайнятості підлягає обмеженому оподаткуванню в Швейцарії, адже двосторонні договори оподаткування, або односторонні заходи, врегульовані швейцарським законодавством, обмежують широкі повноваження місцевого законодавства стосовно оподаткування таких доходів [195, с.593].

На відміну від України, де порядок, ставки, правила оподаткування податком з доходів фізичних осіб встановлюються виключно на загальнодержавному рівні, в таких країнах Європи, як Болгарія, Кіпр, Естонія, Греція, Латвія, Норвегія, Румунія особистий прибутковий податок належить до місцевих податків, а в Бельгії, Данії, Фінляндії, Швеції та Швейцарії органам місцевого самоврядування навіть надано право самостійно визначатися із ставками, за якими оподатковуватимуться доходи фізичних осіб. В деяких випадках різниця між ставками є досить вагомою. Так, у Швеції в 1990 р. найвища ставка податку, що встановлювалася муніципалітетами, становила 18,25 %, а найнижча - 11,4 % [74, с.52].

Деякі країни до сьогодні підтримують багаторівневу структуру оподаткування. Однією із таких країн є Канада, в якій доходи фізичних осіб оподатковуються на федеральному та провінційному рівнях. В провінції Альберта діє шість ставок оподаткування, в Британській Колумбії - десять [210, с.56].

Як бачимо, серед місцевих податків цьому податку відводиться провідне місце, що підтверджено висновком Ради Європи, згідно з яким жодній європейській країні не вдалося б забезпечити високий рівень податкових надходжень без встановлення місцевого прибуткового податку.

Поряд з перевагами маємо й певні недоліки такої побудови системи оподаткування. Макконнелл наводить приклад можливих наслідків різного підходу до місцевого прибуткового оподаткування, які полягають в тому, що різні ставки податку можуть змусити деяких працівників мігрувати до інших територій, де податок нижчий, або ж відійти “в тінь” [201, с.398].

Угода про партнерство та співробітництво між Європейським співтовариством і Україною, яка набула чинності 01.03.1998 р., юридично закріпила приведення законів України та інших нормативно - правових актів у відповідність із “*acquis communautaire*”. І хоча на сьогодні перелік актів законодавства України та *acquis* ЄС у пріоритетних сферах адаптації не містить правових документів, що регулюють справляння прямих податків з фізичних осіб, проте проведення порівняльного аналізу регулювання правових відносин, правил та механізму оподаткування, статистичних показників у відповідній сфері справляння податку в Україні та ЄС дасть змогу забезпечити достатню адаптивність вітчизняної системи при зміні умов її функціонування у разі вступу України до Європейського Союзу.

Варто нагадати, що в європейській правовій практиці поняття “податкова система” взагалі не закріплене. У наукових дослідженнях цей фінансовий інструмент розглядають здебільшого з точки зору важливого джерела формування доходів бюджету [167, с.24].

Зближення прямого оподаткування вперше було запропоновано ще в 1962 р. у звіті Комісії ЄС Комітетом з фіскальних і фінансових питань або так званім Комітетом Ньюмарка [61, с.22].

На сьогодні гармонізація у сфері прямого оподаткування головним чином зосереджена на податках, які справляють безпосередній вплив на рух капіталу: податку на операції з капіталом та податку на відсотки і дивіденди. І якщо на цей час непряме оподаткування підлягає регулюванню численними регламентами та директивами Ради та Комісії ЄС, то в рамках прямого оподаткування країнам - членам в більшій мірі надано фіскальний

суверенітет і воно віднесено до регламенту національних законодавчих систем.

Результати численних та багатосторонніх переговорів обговорено на сесії Ради ЕКОФІН у вересні 1997 р., на якій було схвалено короткий проект нової політики співдружності у фінансній сфері: політика зниження чи підвищення податкових ставок не є односторонньою ціллю країн - учасниць [13, с.77]. Тобто дотримання всіх процедур в процесі вступу до ЄС зберігає право для країни - майбутнього члена на різний податковий режим оподаткування доходів резидентів і нерезидентів. Це правило стосується також інвестицій, отриманих в державі постійного перебування платника або за кордоном.

Процес адаптації, який передбачає розробку і законодавче закріплення нормативно-правових актів з постійним системним створенням умов для їх належного впровадження і застосування на практиці з метою поступового досягнення відповідності податкового права світовому і європейському праву, є досить кропіткою роботою, адже у рамках положень ЄС асоційовані країни повинні забезпечити, щоб їхні чинне та майбутнє податкове законодавство було узгоджене з правом ЄС.

РОЗДІЛ 2.

СИСТЕМА АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

2.1. Особливості адміністрування податку на доходи фізичних осіб в Україні

Платниками податку є: фізична особа - резидент, яка отримує доходи як з джерела їх походження в Україні, так і іноземні доходи; фізична особа - нерезидент, яка отримує доходи з джерела їх походження в Україні; податковий агент.

Не є платником податку нерезидент, який отримує доходи з джерела їх походження в Україні і має дипломатичні привілеї та імунітет, встановлені чинним міжнародним договором України, щодо доходів, які він отримує безпосередньо від провадження дипломатичної чи прирівняної до неї таким міжнародним договором діяльності.

У разі смерті платника податку або оголошення його судом померлим чи визнання безвісно відсутнім або втрати ним статусу резидента податок за останній податковий період справляється з нарахованих на його користь доходів. Відповідно до цього останнім податковим періодом вважається період, який закінчується днем, на який відповідно припадає смерть такого платника податку, винесення такого судового рішення чи втрата ним статусу резидента. У разі відсутності нарахованих доходів податок сплаті не підлягає.

Якщо фізична особа - платник податку вперше отримує оподатковуваний доходи всередині податкового періоду, то перший податковий період розпочинається з дня отримання таких доходів.

Об'єктом оподаткування резидента є: загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід; доходи з джерела їх походження в Україні, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування (виплати, надання); іноземні доходи - доходи (прибуток), отримані з джерел за межами України.

Об'єктом оподаткування нерезидента є: загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід з джерела його походження в Україні; доходи з джерела їх походження в Україні, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування (виплати, надання).

Базою оподаткування є загальний оподатковуваний дохід. Загальний оподатковуваний дохід - будь-який дохід, який підлягає оподаткуванню, нарахований (виплачений, наданий) на користь платника податку протягом звітного податкового періоду.

У разі використання права на податкову знижку базою оподаткування є чистий річний оподатковуваний дохід, який визначається шляхом зменшення загального оподаткованого доходу. Базою оподаткування для доходів, отриманих від провадження господарської або незалежної професійної діяльності, є чистий річний оподатковуваний дохід.

Загальний оподатковуваний дохід складається з доходів, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування (виплати, надання), доходів, які оподатковуються у складі загального річного оподаткованого доходу.

Загальний місячний оподатковуваний дохід складається із суми оподатковуваних доходів, нарахованих (виплачених, наданих) протягом такого звітного податкового місяця.

Загальний річний оподатковуваний дохід дорівнює сумі загальних місячних оподатковуваних доходів, іноземних доходів, отриманих протягом такого звітного податкового року, доходів, отриманих фізичною особою - підприємцем від провадження господарської діяльності.

До загального місячного (річного) оподаткованого доходу платника податку включаються: доходи у вигляді заробітної плати, нараховані (виплачені) платнику податку відповідно до умов трудового договору (контракту); суми винагород та інших виплат, нарахованих (виплачених) платнику податку відповідно до умов цивільно-правового договору; доходи від продажу об'єктів майнових і немайнових прав, зокрема інтелектуальної (промислової) власності, та прирівняні до них права, доходи у вигляді сум

авторської винагороди, іншої плати за надання права на користування або розпорядження іншим особам нематеріальним активом (творами науки, мистецтва, літератури або іншими нематеріальними активами), об'єкти права інтелектуальної промислової власності та прирівняні до них права (далі - роялті), у тому числі отримані спадкоємцями власника такого нематеріального активу; частина доходів від операцій з майном; дохід від надання майна в лізинг, оренду або суборенду (строкове володіння та/або користування); оподатковуваний дохід (прибуток), не включений до розрахунку загальних оподатковуваних доходів минулих податкових періодів та самостійно виявлений у звітному періоді платником податку або нарахований контролюючим органом; сума заборгованості платника податку за укладеним ним цивільно-правовим договором, за якою минув строк позовної давності та яка перевищує суму, що становить 50 відсотків місячного прожиткового мінімуму, діючого для працездатної особи на 1 січня звітного податкового року, крім сум податкової заборгованості, за якими минув строк позовної давності, що встановлює порядок стягнення заборгованості з податків, зборів і погашення податкового боргу. Фізична особа самостійно сплачує податок з таких доходів та зазначає їх у річній податковій декларації; дохід у вигляді дивідендів, вигащів, призів, процентів; інвестиційний прибуток від проведення платником податку операцій з цінними паперами, деривативами та корпоративними правами, випущеними в інших, ніж цінні папери, формах, дохід у вигляді вартості успадкованого чи отриманого у дарунок майна у межах, що оподатковується; сума надміру витрачених коштів, отриманих платником податку на відрядження або під звіт та не повернутих у встановлені законодавством строки; кошти або майно (нематеріальні активи), отримані платником податку як хабар, викрадені чи знайдені як скарб, не зданий державі згідно із законом, у сумах, які визначені обвинувальним вирокіом суду незалежно від призначеної ним міри покарання; доходи, що становлять позитивну різницю між: сумою коштів, отриманих платником податку внаслідок його відмови

від участі в фонді фінансування будівництва, та сумою коштів, внесених платником податку до такого фонду, крім випадків, коли платник податку одночасно передає кошти, отримані з фонду фінансування будівництва, в управління тому самому управителю у той самий або інший фонд фінансування будівництва; сумою коштів, отриманих платником податку від інших осіб внаслідок відступлення на їх користь права вимоги за договором про участь у фонді фінансування будівництва (у тому числі, якщо таке відступлення здійснено на підставі договору купівлі-продажу), та сумою коштів, внесених платником податку до такого фонду за цим договором; дохід у вигляді неустойки (штрафів, пені), відшкодування матеріальної або немайнової (моральної) шкоди, крім: сум, що за рішенням суду спрямовуються на відшкодування збитків, завданих платнику податку внаслідок заподіяння йому матеріальної шкоди, а також шкоди життю та здоров'ю; відсотків, отриманих від боржника внаслідок прострочення виконання ним договірних зобов'язань; пені, що сплачується на користь платника податку за рахунок бюджету (цільового страхового фонду) внаслідок несвоєчасного повернення надміру сплачених грошових зобов'язань або інших сум бюджетного відшкодування; суми втрат, заподіяних платнику податку актами, визнаними неконституційними, або незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури або суду, що відшкодовуються державою в порядку, встановленому законом; виплати з державного бюджету, пов'язані з виконанням рішень закордонних юрисдикційних органів, у тому числі Європейського суду з прав людини, прийнятих за наслідками розгляду справ проти України.

Дія зазначеного не поширюється на оподаткування сум страхових виплат, страхових відшкодувань і викупних сум за договорами страхування; сума страхових виплат, страхових відшкодувань, викупних сум або пенсійних виплат, що сплачуються платнику податку за договорами

довгострокового страхування життя (у тому числі за договорами страхування довічних пенсій) та недержавного пенсійного забезпечення, за договорами пенсійного вкладу, договорами довірчого управління, укладеними з учасниками фондів банківського управління; сума пенсійних внесків у межах недержавного пенсійного забезпечення відповідно до закону, страхових платежів (страхових внесків, страхових премій), внесків на пенсійні вклади, внесків до фонду банківського управління, сплачена будь-якою особою - резидентом за платника податку чи на його користь, крім сум, що сплачуються: особою - резидентом, що визначається вигодонабувачем (бенефіціаром) за такими договорами; одним з членів сім'ї першого ступеня споріднення платника податку; роботодавцем - резидентом за свій рахунок за договорами довгострокового страхування життя або недержавного пенсійного забезпечення платника податку, якщо така сума не перевищує 15 відсотків нарахованої цим роботодавцем суми заробітної плати платнику податку протягом кожного звітного податкового місяця, за який вноситься страховий платіж (страховий внесок, страхова премія) або сплачується пенсійний внесок, внесків до фондів банківського управління, але не більш як п'яти розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом про Державний бюджет України на відповідний рік, у розрахунку за місяць за сукупністю таких внесків; дохід, отриманий платником податку як додаткове благо.

Додатково до винятків, передбачених підпунктом "а" цього підпункту, не вважаються додатковим благом платника податку доходи, одержані у формі та розмірах, що підлягають включенню роботодавцем до собівартості реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг, а також кошти, вартість послуг, проживання, проїзду, харчування, спортивного одягу, аксесуарів, взуття та інвентарю, колясок для інвалідів, у тому числі які призначені для участі інвалідів в фізкультурно-реабілітаційних та спортивних заходах, лікарських та медико-відновлюваних засобів та інших доходів, наданих (виплачених) платнику податку - учаснику спортивних

(крім професійного спорту), фізкультурно-оздоровчих заходів, заходів з фізкультурно-оздоровчої діяльності та фізкультурно-спортивної реабілітації, що фінансуються з бюджету та/або бюджетними організаціями, іншими неприбутковими організаціями, внесеними до Реєстру неприбуткових організацій та установ на дату надання таких коштів; вартості послуг домашнього обслуговуючого персоналу, безоплатно отриманих платником податку, включаючи працю підпорядкованих осіб, а також осіб, що перебувають на військовій службі чи є заарештованими або ув'язненими.

Під терміном "послуги домашнього обслуговуючого персоналу" розуміються послуги з побутового обслуговування фізичної особи, членів її сім'ї або від імені чи за їх дорученням будь-якої третьої особи, включаючи ремонт або спорудження об'єктів рухомого чи нерухомого майна, що належить таким особам або використовується ними; суми грошового або майнового відшкодування будь-яких витрат або втрат платника податку, крім тих, що обов'язково відшкодовуються згідно із законом за рахунок бюджету або звільняються від оподаткування; суми безповоротної фінансової допомоги (крім суми процентів умовно нарахованих на таку допомогу); суми боргу платника податку, анульованого (прощеного) кредитором за його самостійним рішенням, не пов'язаним з процедурою банкрутства, до закінчення строку позовної давності. Якщо кредитор повідомляє платника податку-боржника рекомендованим листом з повідомленням про вручення або шляхом укладення відповідного договору, або шляхом надання повідомлення боржнику під підпис особисто про анулювання (прощеного) боргу та включає суму анульованого (прощеного) боргу до податкового розрахунку суми доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податку, за підсумками звітного періоду, у якому такий борг було анульовано (прощеного), такий боржник самостійно сплачує податок з таких доходів та відображає їх у річній податковій декларації; вартості безоплатно отриманих товарів (робіт, послуг), визначеної за правилами звичайної ціни, а також суми

знижки звичайної ціни (вартості) товарів (робіт, послуг), індивідуально призначеної для такого платника податку.

Під час виплати доходів за зданий (проданий) платником податку брухт дорогоцінних металів особа, яка його закупає, вважається податковим агентом та зобов'язана утримати податок із суми такої виплати за ставкою; інші доходи.

При визначенні бази оподаткування враховуються всі доходи платника податку, отримані ним як у грошовій, так і негрошовій формах.

Під час нарахування (отримання) доходів, отриманих у вигляді валютних цінностей або інших активів (вартість яких виражена в іноземній валюті або міжнародних розрахункових одиницях), такі доходи перераховуються у гривні за валютним курсом Національного банку України, що діє на момент нарахування (отримання) таких доходів.

Під час нарахування (надання) доходів у будь-якій негрошовій формі базою оподаткування є вартість такого доходу, розрахована за звичайними цінами, помножена на коефіцієнт, який обчислюється за такою формулою:

$$K = 100 : (100 - Sp),$$

де К - коефіцієнт;

Sp - ставка податку, встановлена для таких доходів на момент їх нарахування.

У такому самому порядку визначаються об'єкт оподаткування і база оподаткування для коштів, надміру витрачених платником податку на відрядження або під звіт та не повернутих у встановлені законодавством строки.

Під час нарахування доходів у формі заробітної плати база оподаткування визначається як нарахована заробітна плата, зменшена на суму єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, страхових внесків до Накопичувального фонду, а у випадках, передбачених законом, - обов'язкових страхових внесків до недержавного пенсійного

фонду, які відповідно до закону сплачуються за рахунок заробітної плати працівника, а також на суму податкової соціальної пільги за її наявності.

2.2. Аналіз та оцінка надходжень від податку на доходи фізичних осіб до зведеного бюджету України

Сучасні уряди багатьох країн світу використовують податки не лише для того, щоб забезпечити бюджет доходами, вони також розглядають та застосовують їх як інструмент досягнення різних економічних завдань шляхом впливу на поведінку економічних агентів, а тому важливо розуміти механізм такого впливу, наслідки та результати для усіх його учасників.

Вплив податків на економічну поведінку їх платників, з огляду на значну кількість ефектів, які вони викликають, є надзвичайно актуальною темою досліджень. Розгляд досліджуваної проблеми розпочався ще на ранніх етапах розвитку фінансової науки. Наслідки оподаткування Ф. Єджуорт вважав другим важливим питанням, яке вивчає фінансова наука, а, на думку Д. Рікардо, вивчення даного питання взагалі є найбільш важливим та потрібним. За умови, що економіка перебуває в стадії спаду із неповною зайнятістю, що відповідає точці А на рис. 2.2.1, стимулююча фінансова політика дає змогу збільшити величину реального обсягу ВВП з 00 до 01. При цьому рівень цін p_0 залишається незмінним, а рівень зайнятості підвищується.

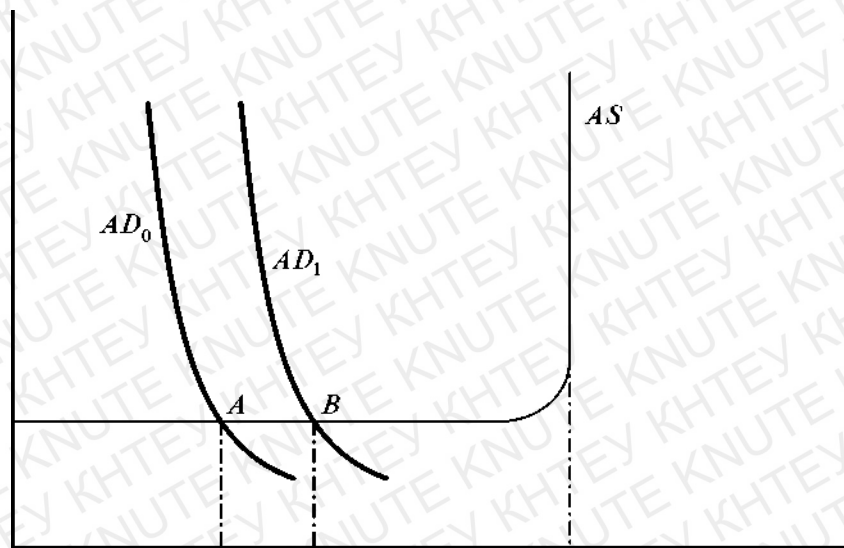

Рис. 2.2.1. Вплив стимулюючої фінансової політики на ВВП за умови, якщо економіка перебуває в стадії спаду з неповною зайнятістю

З огляду на модель впливу на економічні параметри, К. Макконнелл, С. Брю зазначали, що уряди, які не прийняли відповідних фінансових заходів для збільшення сукупного попиту, не скористалися можливістю збільшити обсяг виробництва національних економік і зайнятість населення без підвищення рівня інфляції.

З одного боку, фінансова політика, спрямована на зниження податків з доходів громадян у комплексі зі зростанням державних витрат, сприятиме досягненню рівноважного виробництва з повною зайнятістю, а з другого боку, зважаючи на криву сукупної пропозиції, за умови, якщо економіка наближена до такого стану, додаткові доходи спричинять зростання цін.

У ситуації, за якої економіка перебуває в стадії повного використання виробничих можливостей та трудових ресурсів, що відповідає точці А на рис. 2.2.2., виникає необхідність контролю за інфляцією попиту. Збільшення податку, з точки зору стримуючої фінансової політики, призведе до зниження споживчих витрат і переміщення кривої сукупного попиту від AD_0 до AD_1 , що обумовить новий рівноважний макроекономічний стан з обсягом виробництва Y_0 , але з меншим рівнем цін p_1

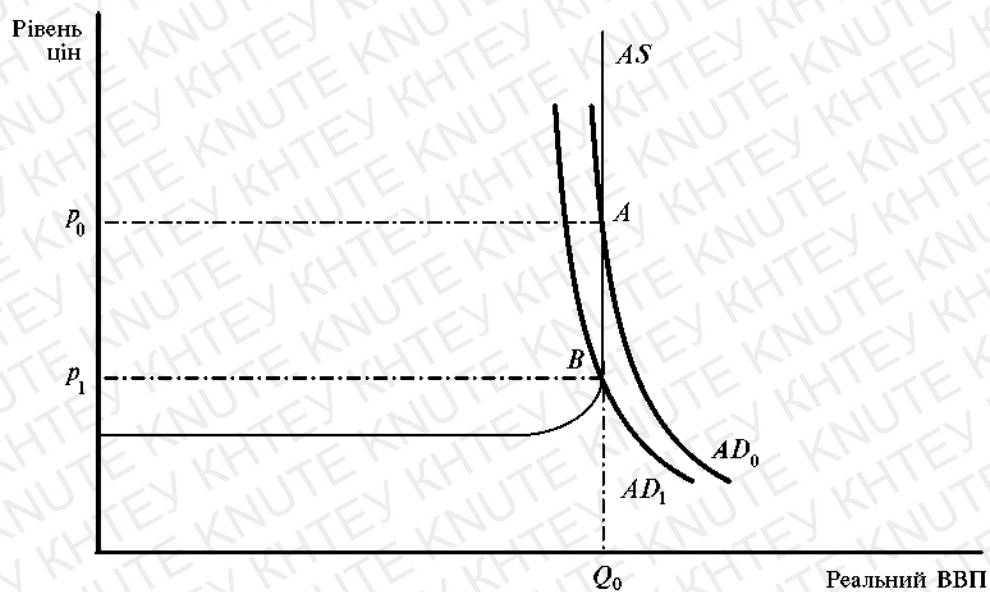

Рис. 2.2.2. Вплив фінансової політики на ВВП за умови, якщо економіка перебуває в стадії повного використання виробничих можливостей та трудових ресурсів

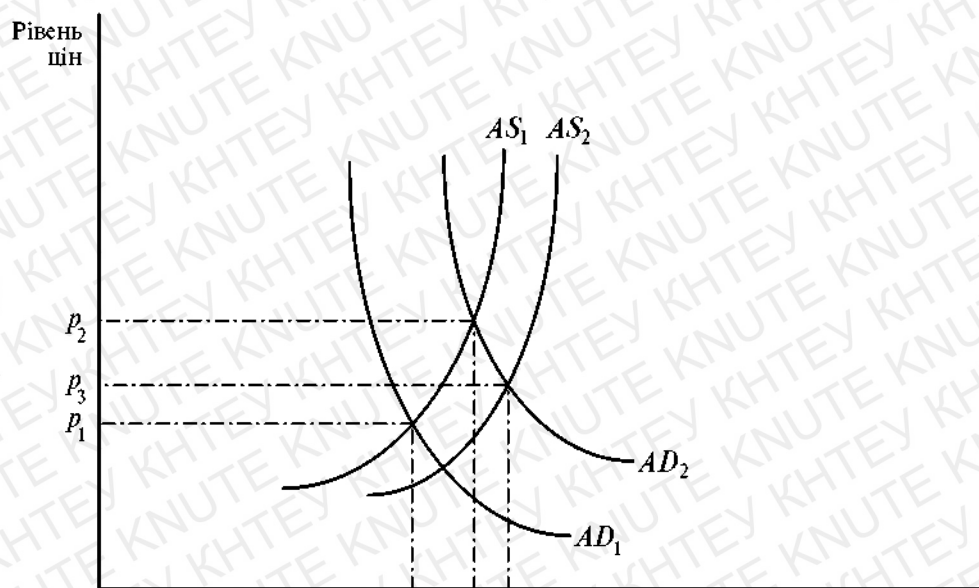
Податок також справляє безпосередній вплив на один з важливих економічних показників - пропозицію. У ринковій економіці попит визначає пропозицію, і якщо розглядати модель “споживач - отримувач доходу і виробник, що надає товари, роботи, послуги”, то ефективна діяльність, спрямована на максимізацію прибутків виробника, залежатиме від величини отримуваних доходів споживача.

Зменшення податків з доходів фізичних осіб закономірно обумовлює зростання сукупного попиту від A_1 до A_2 (рис.2.2.3.) при зростанні цін від p_1 до p_2 , збільшуючи таким чином обсяг виробництва від O_1 до O_2 . Зниження по-датків також позитивно впливає на пропозицію робочої сили, при цьому зміна сукупної пропозиції від A_3 до A_4 матиме наслідком ще більший рівень виробництва, що відповідає точці O_3 , і зменшення росту цін від p_2 до p_3 .

Таким чином, регулювання доходів фізичних осіб може передбачати як сповільнення темпів економічного зростання, не допускаючи при цьому

“перегріву економіки”, так і стимулювання економічного розвитку у період кризи чи стагнації.

Іншим важливим аспектом використання податку з доходів фізичних осіб є його макроекономічна спроможність до стабілізації економічних параметрів, особливо якщо система оподаткування є прогресивною. Разом з допомогою по безробіттю цей податок є основним автоматичним стабілізатором, дія якого проявляється у зменшенні реакції ВВП на зміни сукупного попиту.

Сі 020з Рівень виробництва

Рис. 2.2.3. Вплив фінансової політики на пропозицію

Обсяг ВВП певною мірою залежить від величини наявних доходів фізичних осіб. З економічного погляду, використання податку з доходів фізичних осіб у ринковій економіці надає можливість через його властивість до автоматичної стабілізації впливати на стан економічного циклу, зменшувати негативний вплив, викликаний змінами сукупного попиту на виробництво товарів, робіт, послуг, забезпечуючи сталий економічний розвиток країни.

Удосконалення фінансового механізму, який регулює справляння податку з доходів фізичних осіб, можна розглядати у різних аспектах щодо наслідків для економічних інститутів, на які безпосередньо чи опосередковано впливає цей податок. До того ж чинна система відносин між державою та платниками перетинається з багатьма галузями права: адміністративним, цивільним, кримінальним, що передбачає комплексний підхід до розв'язання існуючих проблем та удосконалення правил, що регулюють справляння цього податку.

Структура дохідної частини бюджетів усіх рівнів не є сталою в часі, а змінюється навіть протягом короткого проміжку часу під впливом як макро-, так і мікроекономічних чинників. Податок з доходів фізичних осіб є одним з основних джерел податкових надходжень, тому доцільним є проведення аналізу та встановлення його ролі у формуванні дохідної частини бюджету.

Податок на доходи фізичних осіб є основним джерелом наповнення доходів місцевих бюджетів – у структурі надходжень він посідає найбільшу питому вагу.

У 2016 році до зведеного бюджету надійшло 127,3 млрд грн податку на доходи фізичних осіб, виконання індикативного показника становить 107,7 %, що на 36,5 млрд грн (на 40,3 %) більше, ніж у 2015 році. До державного бюджету податку на доходи фізичних осіб надійшло 48,4 млрд грн та військового збору – 11,4 млрд грн, до місцевого бюджету – 79 млрд грн.

За результатами декларування, подано понад 675 тис. податкових декларацій, задекларовано 61,3 млрд грн доходу. За результатами поданих декларацій визначено податкові зобов'язання з податку на доходи фізичних осіб у сумі 1,7 млрд грн та військового збору – 235,6 млн грн, що підлягають самостійній сплаті платником податку до бюджету в 2016 році.

У порівнянні з минулим роком сума податкових зобов'язань із податку на доходи фізичних осіб, що підлягала сплаті до бюджету, збільшилася на 539,3 млн грн, або на 45,9 % (рис.2.2.4.)

Рис.2.2.4. Надходження податку на доходи фізичних осіб

Незважаючи на наміри реалізувати фінансову децентралізацію, аналіз розподілу фактичних надходжень вказує на таку картину: у 2013 році 11 % податків на доходи фізичних осіб були спрямовані до державного бюджету, 89 % залишались місцевим бюджетам. Проте за підсумками 2016 року 43 % надходжень зараховано до державного бюджету і лише 57 % залишились місцевим бюджетам.

Прогноз надходжень податку та збору на доходи фізичних осіб на 2018 рік, розрахований із урахуванням прогнозного обсягу фонду оплати праці, рівня середньої заробітної плати, а також бази оподаткування з інших доходів та ставок оподаткування доходів фізичних осіб, становить 225 700,9 млн. грн., у тому числі: до місцевих бюджетів – 134 925,3 млн. грн., до державного бюджету – 90 775,6 млн. грн.

Основні чинники, які вплинуть на надходження податку та збору на доходи фізичних осіб: застосування єдиної ставки (18%) оподаткування доходів фізичних осіб (крім доходів у вигляді дивідендів по акціях та корпоративних правах, нарахованих резидентами - платниками податку на прибуток підприємств, які оподатковуються за ставкою 5%); підвищення

мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму; зниження податкового навантаження на громадян, за рахунок надання податкової соціальної пільги на рівні 50% прожиткового мінімуму для працездатних осіб для будь-якого платника податку за умови, що дохід не перевищує 1,4 прожиткового мінімуму для працездатних осіб, визначено у сумі 2,6 млрд. гривень;

При прогнозуванні податку на доходи фізичних осіб враховано: справляння військового збору; оподаткування суми пенсійних виплат або щомісячного довічного грошового утримання, які перевищують 10 прожиткових мінімумів для непрацездатних осіб (понад 13 730 грн. у місяць); звільнення від оподаткування податком на доходи фізичних осіб та військовим збором пенсій, призначених учасникам бойових дій, інвалідам війни та особам, на яких поширюється чинність статті 10 Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту".

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ПОДАТКОМ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

3.1. Проблеми адміністрування податку на доходи фізичних осіб

Податковим кодексом України задекларовано такі принципи функціонування вітчизняної податкової системи: загальність оподаткування – кожна особа зобов’язана сплачувати встановлені Кодексом, законами з питань митної справи податки та збори, платником яких вона є згідно законодавства; рівність усіх платників перед законом, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації – забезпечення однакового підходу до всіх платників податків незалежно від соціальної, расової, національної, релігійної приналежності, форми власності юридичної особи, громадянства фізичної особи, місця походження капіталу; невідворотність настання визначеної законом відповідальності у разі порушення податкового законодавства; презумпція правомірності рішень платника податку в разі, якщо норма закону чи іншого нормативно-правового акта, виданого на підставі закону, або якщо норми різних законів чи різних нормативно-правових актів припускають неоднозначне (множинне) трактування прав та обов’язків платників податків або контролюючих органів, внаслідок чого є можливість прийняти рішення на користь як платника податків, так і контролюючого органу; фіскальна достатність – встановлення податків та зборів з урахуванням необхідності досягнення збалансованості витрат бюджету з його надходженнями; соціальна справедливість – установа податків та зборів відповідно до платоспроможності платників податків; економічність оподаткування – установа податків та зборів, обсяг надходжень від сплати яких до бюджету значно перевищує витрати на їх адміністрування; нейтральність оподаткування – установа податків та зборів у спосіб, який не впливає на збільшення або зменшення конкурентоздатності платника податків; стабільність – зміни до будь-яких елементів податків та зборів не можуть вноситися пізніше як за шість місяців

до початку нового бюджетного періоду, в якому будуть діяти нові правила та ставки. Податки та збори, їх ставки, а також податкові пільги не можуть змінюватися протягом бюджетного року; рівномірність та зручність сплати – установлення строків сплати податків та зборів, виходячи із необхідності забезпечення своєчасного надходження коштів до бюджетів для здійснення витрат бюджету та зручності їх сплати платниками; єдиний підхід до встановлення податків та зборів – визначення на законодавчому рівні усіх обов’язкових елементів податку [9].

Принципи оподаткування, перелічені в Податковому кодексі можна умовно розділити на міжнародні, тобто уніфіковані для різних держав, та національні – специфічні для кожної країни, залежно від соціально-економічного середовища, що в ній склалося. Як бачимо, в кодексі не лише збережено основні норми оподаткування, сформульовані А. Смітом, його послідовниками, але істотно поширено і поглиблено їх ідеї відповідно до змін у сфері виробництва, суспільного життя, набутого віками досвіду організації фіскальної служби в умовах ринкової економіки, що дало можливість побудувати в Україні сучасну податкову систему, яка загалом витримала перевірку практикою, міцно вписалася до загальних положень фінансової науки. Це, звичайно не означає, що робота з вдосконалення податкової системи в країні завершена. Про необхідність її продовження свідчить події останніх років, зокрема пов’язані із світовою фінансовою кризою.

Взаємо доповнювані та полярні водночас принципи податкової політики – гнучкість та стабільність – полягають у здійсненні податкових реформ за виникнення потреби з метою антикризового регулювання економіки, проте такі зміни не повинні бути надто частими чи радикальними, щоб сприяти економічному зростанню.

Пряме оподаткування є досить досконалою формою мобілізації доходів, оскільки його об’єктами є дохід або прибуток, земля, капітал тощо, а розмір податку залежить від розміру доходу. Недоліком непрямих є те, що,

оскільки їх об'єктом є витрати на споживання, громадянин сплачує податок незалежно від рівня своїх доходів. Частка непрямих податків значно перевищує частку прямих, що негативно позначається на цінах та справедливості розподілу податкового тягара в середовищі малозабезпечених прошарків населення. Але непрямі податки є менш небезпечними для економічного зростання, ніж пряме оподаткування, оскільки вони менш нейтральні щодо стимулів зростання економіки.

За допомогою регулювання показника співвідношення податків, які справляються з юридичних та фізичних осіб держава може істотно стимулювати або стримувати ділову активність, регулювати інвестиції і обсяги виробництва. Зменшення податкового тягара для фізичних осіб сприяє зростанню реальних доходів населення і тим самим впливає на споживання. Водночас надмірне збільшення податкового тягара для юридичних осіб призводить до підвищення цін, зменшення внутрішніх джерел інвестування та втрати конкурентних позицій виробниками.

Збільшення частки податків на майно та капітал сприяє підвищенню ефективності використання капіталу та прискорює процеси його перерозподілу на користь ефективного власника.

Система податкових пільг, яка існує в ринковій економіці розвинених країн, є важливим інструментом регулювання економічних процесів у країні. Це свого роду орієнтири для господарюючих суб'єктів при виборі ними сфер застосування капіталу, вибору бізнесу. Капітал спрямовується в ті галузі та сфери діяльності, у яких є перспектива отримати прибуток, зокрема за рахунок пільгових податкових ставок.

Характерною ознакою податкових пільг є їх тимчасовий характер. Вони застосовуються для вирішення конкретної цільової програми, які мають ключове значення для розвитку економіки. Якщо ці програми реалізуються, відповідні пільги скорочуються або й відміняються.

Найбільш широко і на тривалий час використовуються пільги для підтримки інтересу господарюючих суб'єктів до модернізації виробництва,

забезпечення зайнятості працездатного населення, економії енергетичних ресурсів тощо. За спрямованістю виділяють два види податкових пільг – одні спрямовані на загальне стимулювання виробничої і господарської діяльності, а інші – на вирішення певних соціальних завдань. Пільги першого виду поширюються на оподаткування прибутку. Пільги другого роду поширюються переважно на непрямі податки, які безпосередньо або в кінцевому підсумку сплачує населення.

Пільги існують на всі види податків, насамперед на сплату податку з прибутку. Ці пільги в кількісному виразі досить вагомі в США, країнах Західної Європи. За оцінками економістів пільги в 90-х роках минулого століття зменшили надходження податку на прибуток в США – на 20%, Англії, Німеччині – відповідно на 25 і 16% [8, С.50].

Пільгове оподаткування використовується і в країнах Заходу для розвитку малого і середнього бізнесу. В США на федеральному рівні поряд з вищою ставкою корпоративного податку 35% для дрібних підприємств існують відповідні ставки в 15 і 25%. В Англії для великих корпорацій податок визначений у розмірі 33%, а для дрібних – 25%. Приблизно така ситуація в цьому відношенні і в інших розвинених країнах [8, С.56].

Для дрібного підприємництва встановлення нижчих податків має виключно велике значення, є умовою їх виживання і ефективного господарювання.

Існуюча система пільгового оподаткування довела свою корисність і ефективність в розвинених країнах і є всі підстави говорити, що вона збережеться і в майбутньому на тих же засадничих принципах, які існують нині. Це вигідно як господарюючим суб'єктам, так і державі. Перші отримують додаткові ресурси для розширення своєї діяльності для держави – збереження податкових пільг згідно тим, що вони дають їй унікальну можливість цілеспрямовано впливати на певні сфери економічного і соціального розвитку суспільства.

В Україні за прикладом країн з розвинутою ринковою економікою також практикується пільгове оподаткування для окремих господарюючих суб'єктів. Наприклад, Податковим кодексом України передбачена низка пільг для підприємств галузі літакобудування, суднобудування, видавничої справи, виробництва альтернативних видів енергії, енергозберігаючих технологій тощо, а також спеціальні режими оподаткування для сільськогосподарських товаровиробників [9]. Надмірне захоплення галузевими податковими пільгами консервує низький технологічний рівень галузей, стимулює спроби збереження пільгового режиму оподаткування. У країнах з розвиненими ринковими відносинами податкові пільги здебільшого уніфіковані, стандартизовані і мінімізовані.

Для отримання податкової соціальної пільги платнику податку на доходи фізичних осіб необхідно подати роботодавцю заяву про застосування пільги. Разом із заявою надаються також документи, що підтверджують таке право. Наприклад, учасник бойових дій під час Другої світової війни має надати копію посвідчення учасника бойових дій, виданого відповідними органами, або документи, що підтверджують участь у бойових діях під час Другої світової війни. (Правила надання документів та їх склад затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 29.12.2010 р. № 1227 «Про затвердження Порядку подання документів для застосування податкової соціальної пільги»). Платник податку самостійно обирає місце застосування податкової соціальної пільги (далі – ПСП).

ПСП надає можливість платнику податку зменшити нарахований загальний місячний оподатковуваний дохід, отриманий у вигляді заробітної плати. Сума, на яку зменшується такий дохід, визначається як відсоток прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

Пільга застосовується до заробітної плати платника податку тільки за одним місцем її нарахування з дня отримання роботодавцем заяви про її застосування. Водночас, якщо у платника податку виникає право на застосування ПСП з інших підстав, ніж ті, які були зазначені у його заяві,

такий платник повинен подати нову заяву з відповідними підтвердними документами. Заява про застосування ПСП подається у довільній формі.

У разі, якщо заяву і підтвердні документи подано не з початку місяця, ПСП застосовують до всієї суми заробітної плати, нарахованої платнику податку в такому місяці.

У свою чергу роботодавець відображає у податковій звітності всі випадки застосування або незастосування податкової соціальної пільги згідно з отриманими від платників податку заявами про застосування пільги, а також заявами про відмову від такої пільги.

Якщо платник податку має право на застосування податкової соціальної пільги з двох і більше підстав, застосовується одна ПСП з підстави, що передбачає її найбільший розмір.

Водночас, звертаємо увагу, що ПСП для будь-якого платника податку (п.п. 169.1.1 п. 169.1 ст. 169 Податкового кодексу), надається в розмірі, який дорівнює 50% розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи (у розрахунку на місяць), встановленого законом на 1 січня звітного податкового року. (У 2013 р. – розмір такої ПСП становить 573 грн. 50 коп.).

При цьому заробітна плата платника податку не повинна перевищувати граничний розмір доходу, який дає право на отримання ПСП (у 2013 р. – 1610 грн.).

Нагадаємо, категорії платників податку та розміри податкових соціальних пільг визначено ст.169 розд. ІУ Податкового кодексу України.

Великі суми пільг надаються підприємствам при сплаті ними податку на додану вартість, зокрема «... законом визначена податкова ставка для платників в 20%. Але масштаби надання різноманітних податкових пільг підприємствам такі, що в бюджет держави надходило в 2003 р. лише 2,9%. Решта 17,1% залишалось товаровиробникам» [5, С.2]. При існуванні нинішніх пільг і їх збереженні в майбутньому є всі підстави говорити про те що цей вид податку втрачає свою бюджетонаповнюючу функцію. За таких

умов постало питання про доцільність збереження цього податку, тому пропонувалося повністю відмовитися від надання пільг товаровиробникам.

На нашу думку, повне скасування таких пільг недоцільне. Їх потрібно зберегти, але надавати тільки для стимулювання реального зростання виробництва, забезпечення технічного прогресу, створення нових робочих місць, економії енергоресурсів тощо.

Вирішити проблему міжбюджетних відносин можна через створення стабільної системи бюджетного регулювання, що розмежувало б повноваження місцевих і центральних органів влади, а також чітке закріплення податків і зборів за відповідними ланками бюджетної системи.

За різними ознаками (формою оподаткування, економічним змістом об'єкта оподаткування, рівня владної структури, яка їх встановлює, за способом їх справляння) податки класифікуються на різні групи, види. Відповідні класифікації податків проведені також Організацією економічного співробітництва та розвитку, Європейським союзом, Міжнародним валютним фондом. В основу цих класифікацій податків покладено ознаку об'єкта оподаткування, хоча тривалий період в економічній літературі фігурував поділ на прямі та непрямі податки.

Окремо варто відмітити класифікацію податків згідно Системи національних рахунків, оскільки вона принципово відрізняється від попередніх своїм призначенням, адже покликана вирішувати проблеми обліку із використанням методики національних рахунків і розмежовує податки за приналежністю до етапів розподілу національного доходу.

Правильність класифікації податків дозволяє встановити їх спільні та відмінні риси, за якими можна визначити умови їх адміністрування, особливості з позицій реалізації фіскальної, регулюючої, соціальної функцій тощо.

3.2. Податок на доходи фізичних осіб в Україні: фіскальна та соціально-регулятивна роль

Стратегія України в сфері гармонізації системи оподаткування доходів фізичних осіб має враховувати такі цілі: - забезпечення певного податкового нейтралітету, не допускаючи в подальших кроках диспропорцій, які можуть виникнути як наслідок неправильно прийнятих рішень; постійне удосконалення системи, її нормативної бази у напрямку стабільності, простоти та відповідності загальноєвропейським стандартам; посилення контролю за ухилянням від оподаткування доходів, набутих незаконним шляхом, що є фактором недобросовісної податкової конкуренції.

До оподаткування доходів фізичних осіб, на нашу думку, прийнятніший термін і процедура диференційної гармонізації (the differentials approach). Ця концепція зближення податкового законодавства базується на тому твердженні, що податки і податкова система в будь-якій державі є інструментом для досягнення певних соціально-економічних цілей. Тому розвиток прямого оподаткування залишається на розсуд кожної країни-учасниці, але з урахуванням того, що певні елементи: оподаткування відсотків, дивідендів, надання пільг, знижок, усунення подвійного оподаткування вимагатимуть як спільного підходу і застосування однакових процедур, так і власне механізму функціонування.

При подальшому удосконаленні вітчизняної системи оподаткування доходів фізичних осіб необхідно враховувати останні здобутки зарубіжних країн у цій сфері. Так, латвійське законодавство, що регулює справляння податку з доходів фізичних осіб, не обмежується визначенням поняття “самозайнята особа”, як це ведеться у вітчизняній практиці, а конкретно закріплює їх перелік із диференціацією за видами діяльності (наприклад, присяжний нотаріус, ревізор, практикуючий лікар, фармацевт, ортопедист). З метою унеможливлення ухиляння від оподаткування осіб, що займаються іншими видами діяльності і не значаться в цьому переліку, підпадають під

дію пункту, що визначає їх як осіб, зареєстрованих платниками податку з доходу, отриманого від господарської діяльності [189, с.10].

У європейських країнах, на відміну від вітчизняної практики, при нарахуванні доходів у формі заробітної плати об'єкт оподаткування визначається у вигляді нарахованої суми такої заробітної плати, зменшена не лише на суму зборів до соціальних фондів, але й на профспілкові внески [165, с.200].

Усуненню дискримінації та дотриманню принципу рівності в оподаткуванні сприятиме така пропозиція. Необхідно надати право нерезиденту, який є резидентом іншої країни ЄС за умови отримання ним на території України більше 75 % свого річного доходу і сплати податку, подавати річну податкову декларацію про доходи, отримані на території України, з наступною реалізацією права на податкові пільги, кредит та зменшення оподаткованого доходу на виправдані витрати. У разі, якщо нерезидент скористався правом на податкові пільги, врахував витрати в країні свого громадянства, то в Україні таке право втрачається.

Іноземні стандарти у сфері оподаткування фізичних осіб, зокрема процесу декларування доходів та перерахунку суми податку, передбачають всебічне врахування негативних макроекономічних процесів, таких як інфляція на розмір доходу платника податку. Тому з метою усунення дискримінації платників податку через можливі інфляційні різниці слід урахувати світовий досвід при удосконаленні вітчизняного механізму оподаткування доходів фізичних осіб. Наприклад в США індексація була запропонована ще президентом Р. Рейганом і почала застосовуватися з 1985 р. [197, с.270].

Ще одним позитивним фактором може стати введення індексації і у разі невчинення нотаріальної дії щодо посвідчення договору відчуження об'єкта нерухомості, за яким здійснено сплату податку, за наслідками якої платник має право на повернення надміру сплаченої суми податку на підставі річної

податкової декларації, поданої в установленому порядку, та підтверджуючих документів про фактичну сплату податку.

Для досягнення відповідності вітчизняної податкової системи зарубіжним стандартам автори цілком згодні з пропозицією звільнити доходи від оподаткування за умови їх інвестування в розвиток високотехнологічного виробництва, інноваційні проекти та передові засоби виробництва [200, с.244], але з урахуванням обмеженого часу дії такого підходу.

Проблема оподаткування є однією з найгостріших в Україні та таких, що вирізняє її з-поміж більшості європейських країн.

На масштаби ухилення від сплати податків впливає високий рівень податкових ставок, нерівномірний розподіл податкового навантаження; порушення принципу рівності платників перед законом; складність і недосконалість законодавства, яким регулюється підприємницька діяльність, зокрема податкового; недотримання норм законів, неефективність державної бюджетної політики. Тому необхідно потрібно проводити комплексну податкову реформу, та в оподаткуванні фізичних осіб, зокрема.

Також потрібно все ж таки використовувати досвід розвинених країн світу і власний. Насамперед необхідно переглянути ставки прибуткового податку, які потрібно зменшити, адже різниця в оподаткуванні для осіб, що заробляють 1000 грн. і 100000 грн. не можна порівнянню. На початку 90-х, максимальна ставка податку становила 40%, але ця ставка завищена - ніхто не захоче віддавати практично половину власного доходу. На сьогодні встановлена єдина ставка податку - 15%, і це на нашу думку не є справедливим. Доцільно було б встановити диференціацію оподаткованого доходу в залежності від його величини. Необхідно ввести розрахунок таких ставок за якими бюджет отримує необхідні кошти, а особа залишається із сумою що задовольняє усі особисті потреби. Ці ставки мають знаходитись в діапазоні між 30% та 10%, так щоб ті хто заробляють багато не приховували власні доходи, а сплачували податок. Мінімальна ставка має бути необтяжлива для громадян з низькими доходами [18].

Потім необхідно зупинитися на неоподаткованому доході, який необхідно індексувати з урахуванням інфляції, та враховуючи соціально-економічний стан України, можна також і розмір доходу що не оподатковується збільшити, вирівняти прожитковий мінімум з доходів особи, що взагалі не підлягає оподаткуванню. Для бізнесової еліти сплата податку 145 грн. від доходу 1000 грн. здається несуттєвою, але для особи, що отримує дані доходи сума податку є великою.

Потрібно також розглянути пільги, щодо прибуткового оподаткування, кількість яких з кожним роком скорочується, а не збільшується, як в розвинених країнах світу.

Існує ряд інших проблем, але це головні, які потрібно негайно вирішувати. Адже жоден податок не може забезпечити такий вплив на інтереси суб'єктів розподільних відносин у суспільстві, як даний.

Саме з погляду на це, незважаючи на всі труднощі у стягненні прибуткового податку, він використовується у всіх країнах світу, в тому числі і в Україні.

Прибутковий податок може становити ефективний фіскальний інститут лише за умови досягнення в державі певної стадії економічного розвитку, коли суб'єкти господарювання матимуть достатньо можливостей для одержання прибутку, а громадяни особистих доходів, головною складовою яких є заробітна плата.

Низький рівень заробітної плати і взагалі рівень життя населення зумовлює низьку частку прибуткового податку з громадян в доходах бюджету, орієнтація на зміну співвідношення між двома видами прямих податків за цих умов була б передчасною і не виправданою.

Удосконалення прибуткового оподаткування населення повинно здійснюватись через посилення соціального спрямування податку, а також шляхом створення стимулюючої моделі оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності. Повинен змінитись не тільки рівень податкового тягара, скільки його структура. Зміна ж структури відбувається шляхом

перенесення центру ваги з оподаткування невисоких доходів переважної частини населення (отримувачів заробітної плати) на оподаткування споживання найзаможніших верств населення.

Соціальна спрямованість податкової системи може бути забезпечена за допомогою підвищення неоподатковуваного мінімуму доходів громадян із його наближенням у перспективі до прожиткового мінімуму, а також диференційованих ставок цього податку, що повинно супроводжувати не надлишкове споживання, а продуктивне використання доходів [19].

Гострота соціальних проблем зумовлює необхідність державного регулювання соціальних процесів, у тому числі й за допомогою податкових важелів.

Реформування системи прибуткового оподаткування у напрямку забезпечення її інвестиційної і соціальної спрямованості відповідає стратегічній орієнтації українського суспільства на побудову соціальної ринкової економіки. Крім того, воно забезпечує зв'язок зниження податкового тягаря із розв'язанням найважливіших соціальне - економічних проблем, у той час як зниження рівня оподаткування не гарантує спрямування коштів, що вивільняються, в необхідному для суспільства напрямку.

Податок, на доходи з фізичних осіб, належить до категорії прямих, що стягуються в процесі придбання і накопичення матеріальних благ, визначаються розміром об'єкта оподаткування і включаються в ціну виробництва товару. Грошові відносини, регульовані податковим правом, виникають між державою і самим платником, який вносить податок безпосередньо в бюджет. З огляду на то, що прямі податки підрозділяються на особові (сплачуються з дійсно отриманого платником доходу (прибутку) і враховують фактичну платоспроможність платника) і реальні (податки, якими оподатковується не дійсний дохід платника податків, а гаданий, середній дохід, одержуваний у певних економічних умовах від того чи іншого предмета оподаткування, коли оподаткуванню підлягає насамперед

майно), податок на доходи з фізичних осіб належить віднести до прямого особового податку. Він має більш мобільний, динамічний характер, а ніж інший різновид прямих майнових податків, які орієнтовані і прив'язані до стабільної, незмінної бази - вартості майна, яке розглядається як об'єкт оподаткування. Прибуткові ж податки орієнтовані на мобільніші об'єкти регулювання - доходи, які можуть існувати або навіть зводитися практично до нуля.

З прийняттям Закону України «Про податок з доходів фізичних осіб», законодавцем введено практично нову систему податкових пільг. Однією з найбільш активно використовуваних податкових пільг раніше була універсальна знижка - неоподатковуваний мінімум, що являє собою найменшу частину об'єкта оподаткування, яка цілком звільняється від оподаткування. Він застосовувався за кожний повний місяць, протягом якого було отримано дохід. З 1 січня 2004 року «несерйозний» розмір неоподаткованого мінімуму доходів громадян 17 гривень замінено соціальною пільгою в розмірі мінімальної заробітної плати. Сутність податкових соціальних пільг полягає в наступному. Якщо заробітна плата працівника не перевищує певного рівня, йому дозволяється зменшити загальний місячний оподатковуваний дохід на суму однієї з податкових соціальних пільг, передбачених пп. 61.1-6.1.3 Закону України «Про податок з доходів фізичних осіб» причому, якщо працівник одночасно має право на декілька пільг, йому встановлюється одна найбільша з них. При цьому, законодавець встановлює деякі обмеження.

Характерною особливістю діючої податкової системи сьогодні є її недосконалість, а саме; неузгодженість, суперечливість та нестабільність податкових законів, надмірне податкове навантаження на платників, безсистемне й невиправдане надання пільг, перекручування економічної сутності окремих податків та непристосованість її до переходу від адміністративно-командних методів управління господарством до

господарювання в умовах демократичної правової держави. Все це й обумовлює необхідність реформування податкової системи.

З метою створення дієвої податкової системи України необхідно визначати принципи її побудови, перелік податків, зборів та інших обов'язкових платежів до бюджетів, методику їх обчислення, ставки оподаткування, правовий стан платників податків, порядок адміністрування податків, порядок і умови застосування фінансових санкцій до платників податків за порушення податкового законодавства, оскарження рішень і дій органів державної податкової служби та їх службових осіб.

Така система повинна бути спрямована на створення в Україні стабільної податкової системи, яка б забезпечувала: чітке визначення порядку стягнення податків, його простоту; створення сприятливого податкового простору для розвитку вітчизняної економіки; формування стабільної, прогнозованої податкової бази, яка б забезпечувала створення достатньої дохідної частини бюджету; забезпечення чіткого визначення об'єктів оподаткування з метою запобігання випадкам подвійного оподаткування; забезпечення справедливого підходу при оподаткуванні всіх категорій платників податків; упорядкування стягнення податків та посилення відповідальності за ухилення від сплати та їх несвоєчасну сплату; дотримання міжнародних угод щодо оподаткування; створення податкової системи, гармонізованої з податковими системами Європейських країн, з максимальною уніфікацією податків з країнами - членами СНД, та запровадженням радикальних, докорінних перетворень і змін; реальне забезпечення прав платників податків; створення умов для дієвого механізму контролю; усунення неузгодженості податкового законодавства з нормами законодавства інших галузей права, забезпечення їх гармонізації та взаємодії. Податковий кодекс повинен забезпечувати комплексний підхід у регулюванні податкових відносин, вирішувати питання щодо усунення прогалин податкового законодавства та забезпечити гармонізацію його з нормами іншого законодавства України.

У кодексі мають відобразитися питання подальшого реформування податкового законодавства у напрямі диференційованого розподілу податкового навантаження між платниками податків, спрощення механізму оподаткування, чіткого визначення прав і обов'язків платників податків, а також поліпшення роботи органів державної податкової служби з платниками податків, в тому числі забезпечення платників податків інформацією з питань оподаткування. Забезпечення всіх учасників податкових відносин повною інформацією про те, хто, коли, і при яких обставинах має обов'язки щодо сплати податків, забезпечить прозорість і зрозумілість податкового законодавства, зробить його доступним для всіх платників податків.

Система прибуткового оподаткування фізичних осіб в Україні не адекватна соціально орієнтованій ринковій економіці, про що свідчать: високий рівень оподаткування більшості населення, який досягається перш за все заниженням неоподаткованого мінімуму доходів, недостатнє використання податку для регулювання соціальних процесів, а також податку як засобу перерозподілу доходів і зниження ступеня соціальної нерівності у суспільстві.

Удосконалення фінансового механізму, який регулює справляння податку з доходів фізичних осіб, можна розглядати у різних аспектах щодо наслідків для економічних інститутів, на які безпосередньо чи опосередковано впливає цей податок. До того ж чинна система відносин між державою та платниками перетинається з багатьма галузями права: адміністративним, цивільним, кримінальним, що передбачає комплексний підхід до розв'язання існуючих проблем та удосконалення правил, що регулюють справляння цього податку.

Податок з доходів фізичних осіб є одним з основних джерел податкових надходжень, тому доцільним є проведення аналізу та встановлення його ролі у формуванні дохідної частини бюджету. Державна фіскальна та регулююча політика у сфері оподаткування фізичних осіб є

складовою державної фінансової політики, спрямованої на оптимальне забезпечення держави фінансовими ресурсами та правове регулювання доходів членів суспільства, а також відносини між регуляторними органами державної влади та юридичними й фізичними особами, які виникають при адмініструванні податків до бюджетів усіх рівнів.

В Україні прогноз надходжень податку та збору на доходи фізичних осіб на 2018 рік, розрахований із урахуванням прогнозного обсягу фонду оплати праці, рівня середньої заробітної плати, а також бази оподаткування з інших доходів та ставок оподаткування доходів фізичних осіб, становить 225,7 млрд.грн., у тому числі: до місцевих бюджетів – 134,9 млрд.грн., до державного бюджету – 90,8 млрд.грн.

Основні чинники, які вплинуть на надходження податку та збору на доходи фізичних осіб: застосування єдиної ставки (18%) оподаткування доходів фізичних осіб (крім доходів у вигляді дивідендів по акціях та корпоративних правах, нарахованих резидентами - платниками податку на прибуток підприємств, які оподатковуються за ставкою 5%); підвищення мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму; зниження податкового навантаження на громадян, за рахунок надання податкової соціальної пільги на рівні 50% прожиткового мінімуму для працездатних осіб для будь-якого платника податку за умови, що дохід не перевищує 1,4 прожиткового мінімуму для працездатних осіб, визначено у сумі 2,6 млрд. гривень.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

У сучасних умовах розвитку суспільно-економічної формації проблеми реформування податкової системи стосуються кожного громадянина, тому важливо розуміти природу податків, механізм їх дії, внутрішню сутність. Взаємоузгодження інтересів громадянина і держави, їх гармонійне поєднання є визначальною умовою формування свідомого громадянського суспільства.

Важливу роль у цьому процесі відіграє дієвий і прозорий механізм справедливого оподаткування доходів пересічного громадянина, що забезпечує реалізацію державної політики у всіх сферах життєдіяльності населення. У сучасних економічних відносинах система оподаткування доходів фізичних осіб є невід'ємним структурним елементом соціально-економічної політики, тому перебуває у стані постійного удосконалення.

Податки з доходів громадян через реалізацію механізму перерозподілу мають визначальний вплив на соціальну структуру суспільства в усіх країнах світу. Безперечно, оподаткування громадян на сучасному етапі стало складовою розвитку суспільного виробництва, із суто фіскального призначення поступово перетворилося на комплексний регулятивний інструмент, спрямований на вирішення невідкладних суспільних проблем, що підтверджується практикою розвинених країн, де податки виконують функцію фінансового механізму у досягненні соціальної справедливості та активізації діяльності домогосподарств. Історія розвитку країн світу переконливо свідчить про важливу роль і місце податків в економічному укладі суспільства. Саме від того, як розвивається податковий процес, залежить майбутній добробут країни, якість життя більшості її громадян.

Використання бюджетного та податкового механізму у системі державного регулювання економікою призвело до посилення ролі прямих податків у системі суспільних фінансів. Прямі податки на доходи в системі державного регулювання економіки відіграють важливу роль: з одного боку, вони є основним джерелом державних видатків, з другого –потужним

інструментом регулювання соціальних та економічних процесів в країні. Податкова політика, здійснюючи оподаткування доходів фізичних осіб, поєднує макроекономічні та соціальні цілі розвитку суспільства.

Сучасна світова практика виокремлює три базові інструменти, за допомогою яких уряд впливає на нерівність у розподілі доходів і сукупного продукту між приватними домогосподарствами, а саме: – трансферти та соціальна допомога; – втручання в ринковий механізм шляхом впливу на ціноутворення, мінімальну заробітну плату; – застосування прогресивного оподаткування доходів. Вилучення частини доходів у населення становить першооснову оптимального рівня економічного та соціального захисту усіх членів суспільства незалежно від ступеня їх участі у суспільному виробництві.

З метою характеристики ефективності розподілу суспільного багатства на практиці використовується співвідношення доходів 10 % населення з найбільшими доходами до 10 % населення з найнижчими доходами. Зазначене співвідношення становить не більше 10 % в індустріально розвинених країнах, де соціальна ситуація є досить стабільною. Необхідність участі уряду у ліквідації нерівності та зниженні бідності через реалізацію соціально направленої податкової політики визнають більшість країн світу.

Регулююча функція податків з доходів фізичних осіб дає змогу ефективно використовувати їх в певних макроекономічних ситуаціях. Зокрема, через систему оподаткування можна впливати на доходи громадян і, враховуючи, що податок з доходів фізичних осіб є однією з основних детермінант попиту, впливати на сукупний споживчий попит (AD) та інвестиції. Політика помірною оподаткування доходів фізичних осіб сприяє стабільному зростанню споживчих витрат, капітальним вкладенням у вигляді приватних інвестицій, що має наслідком зростання обсягів випуску продукції та ВВП. У закритій економіці витрати на споживання та інвестиції є основними складовими сукупних витрат. Їх збільшення внаслідок отримання

додаткових доходів домогосподарств спричинило рух кривої сукупних витрат вгору і підвищення показника рівноважного ВВП.

Податок також справляє безпосередній вплив на один з важливих економічних показників – пропозицію. У ринковій економіці попит визначає пропозицію, і якщо розглядати модель “споживач – отримувач доходу і виробник, що надає товари, роботи, послуги”, то ефективна діяльність, спрямована на максимізацію прибутків виробника, залежатиме від величини отримуваних доходів споживача. Зниження податків також позитивно впливає на пропозицію робочої сили, при цьому зміна сукупної пропозиції матиме наслідком ще більший рівень виробництва, і зменшення росту цін.

Регулювання доходів фізичних осіб може передбачати як сповільнення темпів економічного зростання, не допускаючи при цьому “перегріву економіки”, так і стимулювання економічного розвитку у період кризи чи стагнації. Іншим важливим аспектом використання податку з доходів фізичних осіб є його макроекономічна спроможність до стабілізації економічних параметрів, особливо якщо система оподаткування є прогресивною. Разом з допомогою по безробіттю цей податок є основним автоматичним стабілізатором, дія якого проявляється у зменшенні реакції ВВП на зміни сукупного попиту.

Обсяг ВВП певною мірою залежить від величини наявних доходів фізичних осіб. З економічного погляду, використання податку з доходів фізичних осіб у ринковій економіці надає можливість через його властивість до автоматичної стабілізації впливати на стан економічного циклу, зменшувати негативний вплив, викликаний змінами сукупного попиту на виробництво товарів, робіт, послуг, забезпечуючи сталий економічний розвиток країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анализ и планирование налоговых поступлений: теория и практика / А.Б.Паскачев, Ф.К.Садыгов, В.И.Мишин, Р.А.Саакян и др., Под ред. Ф.К.Садыгова. – М.: Издательство экономико-правовой литературы, 2004. – 232 с.
2. Астафьева Е., Саакян Р. Среднесрочное прогнозирование налоговых поступлений с использованием структурных моделей / Е Астафьева, Р. Саакян. - Проблемы теории и практики управления [Текст]: междунар. журн./ Совет стран - чл. Междунар. науч.-исследоват. ин-т проблем упр. - М. – 1983. – ISSN 0234-4505 - 2007г. N 3, С.16-31
3. Біда С. О. Новації Податкового кодексу України щодо податку на доходи фізичних осіб / С. О. Біда // Формування ринкових відносин в Україні. - 2011. - № 4. - С. 198-201.
4. Білоус В. Т. Аналіз податкових надходжень: проблеми методології: монографія / Білоус В. Т., Ніколаєв В. П., Чугаєв А. О. – Ірпінь : Академія ДПС України, 2003. – 232 с.
5. Богданович В., Семенченко А. Формалізація стратегічного планування у сфері державного управління / Богданович В., Семенченко А.// «Економіка України». – 2007. – №2. – С. 14-18
6. [Богма О. С.](#) Розвиток інституціональної складової державного регулювання забезпечення бюджетної безпеки України : монографія ; Класич. приват. ун-т. - Запоріжжя : Класич. приват. ун-т, 2017. 367 с.
7. Бодров В. Г. Податкова реформа та економічне зростання в Україні // Науковий вісник Національного університету ДПС України. – 2008. – № 2 (41). – С. 63-68.
8. Бодюк А. В. Податкова система (ресурсні платежі): навч. посібник / А. В. Бодюк; Державна податкова адміністрація України, Національний ун-т держ. податкової служби України. - Ірпінь : [б.в.], 2007. - 575 с.

9. [Бондарук Т. Г.](#) Бюджетний менеджмент : Нац. акад. статистики, обліку та аудиту. Київ : Август Трейд, 2016. 891 с.
10. Бреслав Е. Как прогнозировать доходы / Е. Бреслав // Финансовый директор. – 2004. - №7-8. – с. 18-22.
11. Буковинський С. А. Концептуальні засади управління бюджетними коштами в Україні / С. А. Буковинський // Фінанси України. – 2001. – №5. – С. 24-33.
12. Буряк П.Ю., Карпінський Б.А., Залуцька Н.С. Податковий контроль в Україні: Попередній контроль Т.1. – Монографія. – Львів: Простір-М, 2007. – 420 с.
13. Бюджетна політика у контексті стратегії соціально-економічного розвитку України: У 6 Т./ Редкол.: М.Я. Азаров (голова) та ін. – К.: НДФІ, 2004. – ISBN 966-7675-20-3 Т.3: Розвиток системи податків як основи зміцнення державних фінансів: Монографія / М.Я. Азаров, Ф.О. Ярошенко, Т.І. Єфименко та ін. – 308 с.
14. Бюджетна політика: прагматичні підходи до стратегічних рішень : Аврамченко К. В. та ін.; Ін-т суспіл.-екон. дослідж. Київ: СТ-ДРУК, 2016. 110 с.
15. Бюджетна система : уклад.: Андрейків Т. Я., Оліярник В. В. Львів : Вид-во Львів. торг.-екон. ун-ту, 2016. 287 с.
16. Бюджетна система [І. І. Кичко та ін.] ; Чернігів. нац. технол. ун-т. - 2-ге вид., перероб. і допов. Чернігів ; Ніжин : Лук'яненко В. В. : Орхідея, 2016. 256 с.
17. Бюджетний менеджмент: підруч. / [В. М. Федосов, В. М. Опарін, Л. Д. Сафонова та ін.]; за заг. ред. В. М. Федосова. — К. : КНЕУ, 2004. — 864 с.
18. Бюджетні установи: бухгалтерський облік, національні стандарти, оподаткування та звітність : Лемішовський В. І. та ін. ; Нац. ун-т "Львів. політехніка", Ін-т економіки і менеджменту, Аудит. фірма "Зах. аудит. група". Львів : Растр-7, 2016. 1023 с.

19. Василькова Т. В. Удосконалення планування податкових платежів / Т. В. Василькова // Фінанси України. – 2003. - №6. – С. 36-39.
20. Виступ Голови ДПА України С.В. Буряка на Колегії ДПА України «Про підсумки роботи органів державної податкової служби за 2009 рік, стратегічні напрями діяльності у 2010 році та заходи, спрямовані на забезпечення виконання органами ДПС України доведених завдань» (Інформаційні матеріали до виступу Голови ДПА України В.О. Кайзермана на Колегії ДПА України «Про підсумки роботи органів державної податкової служби за 2009 рік та стратегічні напрями діяльності у 2010 році»), Київ – 2010. [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.sta.gov.ua
21. Вітлінський В. В. Моделювання економіки: навч. посібн. / Вітлінський В. В. – К. : КНЕУ, 2005. – 408 с.
22. Вітлінський В.В., Наконечний С.І., Шарапов О.Д. та ін. Економіко-математичне моделювання: навч. посібник\ за заг. ред. В.В. Вітлінського. – К: КНЕУ, 2008. – 536 с.
23. [Возняк Г.В.](#) Бюджетна політика розвитку регіонів України: сучасна парадигма та орієнтири подальших реформ : монографія ; НАН України, ДУ "Ін-т регіон. дослідж. ім. М. І. Долішнього НАН України". Львів : ДУ "Ін-т регіон. дослідж. ім. М. І. Долішнього НАН України", 2016. 519 с.
24. Данілов О. Методологічний підхід до економіко-математичного моделювання податкової політики \ 36. наук. пр. УФЕІ.- 1999. - №3(6) – с. 21
25. Державне бюджетування в Україні: сутність та основні детермінанти : монографія / З. С. Варналій [та ін.] ; за ред. З. С. Варналія ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ : Знання України, 2016. 395 с.
26. Державне регулювання економіки: навч. посібн. / [С. М. Чистов, А. Є. Никифоров, Т. Ф. Куценко та ін.]. –К. : КНЕУ, 2000. — 316 с.
27. Дзюблюк О. В. Неконвенційні заходи монетарної політики: досвід федеральної резервної системи США. Журнал європейської економіки. 2017. Т. 16, № 3. С. 357–381
28. Дмитриченко Л.І., Єгорова Т.М. Податковий ресурс забезпечення

економічного розвитку: наукові праці. - Том 133. - Випуск 120 // Економіка. – 2010. [Електронний ресурс ДПАУ]: www.sta.gov.ua

29. Економічна енциклопедія: у трьох томах – Т.3 / [Редкол. С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін.] – К. : Видавничий центр «Академія», 2000. – 952 с. – ISBN 966-580-074-4

30. Єфименко Т.І. Динаміка доходів бюджету та валового внутрішнього продукту: методологія і методика порівняльного аналізу // Наукові праці НДФІ. – 2004. – Вип.1-2 (24-25). – С. 11- 21

31. Жеревчук Ю. В. Роль податку на прибуток в стимулюванні інноваційної діяльності / Ю. В. Жеревчук : матеріали науково-практичної конференції [„Бюджетно-податкові чинники активізації розвитку фінансових ринків та фінансового посередництва”], (м. Ірпінь, 27-28 березня 2008 р.) / Національний університет ДПС України. – Ірпінь : НУДПСУ, 2008. – С. 372-373.

32. Жукевич О. Ефективність податкової системи України: принципи оподаткування та напрями реформування законодавчої бази / О. Жукевич // Вісник КНТЕУ. – 2009. – № 2. – С. 105–113.

33. Закон України «[Про державну податкову службу в Україні](#)» від 04.12.1990 № 509-XII/ [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws>

34. Закон України від 18.03.2004 р. №1629 «Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws>

35. Заяц Н. Е. Теория налогов: уч. / Н. Е. Заяц. – Ми. : БГЭУ, 2002. – 220 с.

36. Зелена книга Міністерства фінансів України «Впровадження середньострокового бюджетного планування як механізму узгодження соціально-економічної та бюджетної політик». / Міністерство фінансів України, Головне управління державної служби України. – К. : Центр

сприяння інституційному розвитку державної служби, 2006. – 30 с.

37. Зінченко М. А. Фінансові потоки місцевих бюджетів України: теорія та практика управління: монографія ; Одес. нац. екон. ун-т. - Одеса : Кримполіграфпапір, 2016. 258 с.

38. Іванов Ю.Б., Крисоватий А.І., Кізима А.Я. Податковий менеджмент: підручник / Ю. Б. Іванов [и др.]. - К. : Знання, 2008. - 525 с.

39. Інституційна трансформація фінансово-економічної системи України в умовах глобалізації: Сіденко В. Р., Скрипниченко В. Р., Пономаренко В. С., Чугунов І. Я. та ін.; за ред. В.Р.Сіденка. Київ: Київ.нац.торг.-екон.ун-т, 2017. 648 с.

40. Ісаншина Г. Ю. Податковий менеджмент: навч. посіб. (для студ. екон. спец. усіх форм навчання) / Г. Ю. Ісаншина; Донбас. держ. машинобуд. акад. - Краматорськ : ДДМА, 2010. - 124 с.

41. Кодацкий В. П. Проблемы доходности государства / Кодацкий В. П. – М. : Экономист, 2005. – 249 с.

42. [Коляда Т. А.](#) Формування бюджетної стратегії України: теорія, методологія, практика : монографія ; Нац. ун-т держ. податк. служби України. Ірпінь : Ун-т ДФС України, 2016. 395 с.

43. Крисоватий А. І. Домінанти гармонізації оподаткування: національні та між народні вектори : [монографія] / А. Крисоватий, В. Валігура. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2010. – 248 с.

44. Крисоватий А.І., Кізима А.Я. Податковий менеджмент: навчальний посібник. – Тернопіль: Карт-бланш, 2004. – 308 с.

45. Курс по макроэкономической и финансовой политике в странах с переходной экономикой. – Т. 1: Макроэкономические счета, анализ и прогнозирование. – Вашингтон: Институт МВФ, 2002.

46. Куценко Т. Ф. Бюджетно-податкова політика: навч. посіб. / Куценко Т. Ф. – К. : КНЕУ, 2005. – 508 с.

47. Ливингстон Д. Л., Гроссман Т. Управление финансами: бизнес-курс МВА / ред.: Д. Л. Ливингстон, Т. Гроссман. – М.: Омега-Л, 2008. – 837 с.

48. Лютий І.О., Кривцов О.О. Досвід індивідуального прибуткового оподаткування у США/ І.О. Лютий, О.О. Кривцов // Фінанси України. – 2009. - № 9. – с.12-25.
49. Макогон В. Д. Бюджетна політика в умовах посилення євроінтеграційних процесів. Бізнес-Інформ. 2017. № 11. С. 323–327
50. Макогон В. Д. Бюджетна стратегія інвестиційно-інноваційної моделі розвитку економіки. Бізнес-Інформ. 2017. № 9. С. 58–62.
51. Макогон В. Д. Бюджетна стратегія соціально-економічного розвитку країни. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2017. № 1(90). С.74–82.
52. Макогон В. Д. Бюджетне прогнозування як інструмент державного регулювання економічних процесів. Бізнес-Інформ. 2017. № 10. – С. 314–318.
53. Матвійчик А.В. Прогнозування надходжень ПДВ / Матвійчик А.В. // Фінанси України. – 2008 р. – №3. – с. 68-78.
54. Мельник В.М. Оподаткування: наукове обґрунтування та організація процесу: Монографія. – К.: «Комп'ютерпрес», 2006. – с.165.
55. Мельник О. Г. Методи бюджетного планування / О. Г. Мельник // Фінанси України. – 2003. –№12. – С. 37-46.
56. Мельник П. В. Розвиток податкової системи в перехідній економіці. – Ірпінь, АДПСУ, 2001. – 362 с.
57. Методологія управління бюджетними програмами : С. Д. Бушуєв та ін. ; за ред. С. Д. Бушуєва, С. В. Цюцюри ; Київ. нац. ун-т буд-ва і архітектури. Київ : КНУБА, 2016. 195 с.
58. Миронова О.А. Налоговое администрирование: учебник для студентов, обучающихся по специальности «Налоги и налогообложение»/ О.А. Миронова, Ф.Ф. Ханафеева. – М.: Изд-во «Омега-Л», 2008. – с. 408.
59. Митний кодекс України від 11.07.2002 № 92-IV [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws>
60. Міжнародний досвід середньострокового бюджетного планування:

уроки для України [Текст] / Financial and econ. analysis office in the VRU (FEAO) ; [підгот. М. Стадник ; за заг. ред. В. М. Мазярчука]. [Київ] : Лопатіна О. О. [вид.], трав. 2017. 31 с.

61. Міжнародний досвід формування основних напрямів бюджетної політики [Текст] / Financial and econ. analysis office in the VRU (FEAO) ; [підгот.: Д. Серебрянська, М. Стадник ; за заг. ред. В. М. Мазярчука]. [Київ] : Лопатіна О. О. [вид.], трав. 2017. 27 с.

62. Молдован О. Податковий кодекс: чи буде краще для України? / Молдован О. // Дзеркало тижня. – 2010. – № 44. – 27 листопада.

63. Накай А. Реформування податку з доходів фізичних осіб у контексті вимог сталого розвитку. / А. Накай. // Науковий вісник Національної академії ДПС України. – 2004. – №3 (25). – с. 78-83.

64. Налоги и налогообложение: уч. пособ. для вузов / [И. Г. Русакова, В. А. Кашин, А. В. Толкушкин и др.] ; под ред. И. Г. Русаковой, В. А. Кашина. – М. : Финансы, ЮНИТИ, 2000. – 495 с.

65. Нікітішин А.О. Нова система оподаткування доходів фізичних осіб / А.О. Нікітішин // Фінанси України. – 2004. – № 10. – С. 65–71.

66. Огонь Ц. Г. Доходи бюджету України: теорія та практика: монографія / Огонь Ц. Г. — К. : КНТЕУ, 2003. – 580 с.

67. Онисько С.М. Податкова система: підручник / С.М. Онисько, І.М. Тофан, О.В. Грицина. –К, 2006 – 310 с.

68. [Онищенко С. В.](#) Бюджетна безпека України: сутність, загрози та шляхи забезпечення. Монографія. Київ : Знання України, 2017. 403 с.

69. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua

70. Офіційний сайт Державної податкової служби України [Електронний ресурс] – Режим доступу : www.sta.gov.ua

71. Пантелєєв В. П. Бюджетна система : Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 377 с.

72. Панфилов В. С. Финансовое и экономическое прогнозирование: методология и практика / В. С. Панфилов; Учреждение российской академии наук Институт народнохозяйственного прогнозирования РАН. – М.: МАКС Пресс, 2009. – 472 с.
73. Парсаданов Г. А. Прогнозирование национальной экономики: учебн. / Г. А. Парсаданов, В. В. Егоров. – М. : Высш. Шк., 2002. – 304 с.
74. Пасічник Ю.Б. Бюджетна система України та зарубіжних країн : навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Ю. В. Пасічник. - К. : Знання-Прес, 2002. - 495 с.
75. Податкова політика України : навч. посіб. / П.В. Мельник, З.С. Варналій, Л.Л. Тарангул [та ін.] ; за ред. П.В. Мельника. – К.: Знання України, 2011. – 505 с.
76. Податкова політика України: концептуальні засади теорії і практики [Текст] : дис... д-ра екон. наук: 08.04.01 / Крисоватий Андрій Ігорович ; Київський національний економічний ун-т. - К., 2006. – 438 с.
77. Податкова система: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [Лютий І.О., Демиденко Л.М., Романюк М.В, Субботович Ю.Л., Тропіна В.Б.]; За ред. І.О.Лютого. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 456 с.
78. Податкове регулювання доходів фізичних осіб. / С. В. Каламбет, В. В. Буряковський, О. О. Кухарєва. – Д. : Наука і освіта, 2005. – 130с.
79. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI // Офіційний вісник України від 10.12.2010 р., № 92, том 1, стор. 9, стаття 3248
80. Податковий кодекс України. – К.: ДП “ІВЦ ДПА України”, 2010. – 336 с.
81. Податковий облік : навч. посібник для студентів економічних спеціальностей / Я. П. Квач, О. В. Орлова, Л. К. Сергієнко, Д. О. Редькін ; ред. д.е.н., проф. О. С. Редькін. – Одеса, Фенікс 2010. – 240 с.
82. Податкові системи зарубіжних держав. Навчальний посібник. Андрущенко В.Л., Варналій З.С., Прокопенко І.А., Тучак Т.В., за заг. ред. Мельника П.В.: Навч. пос. – К.: Кондор-Видавництво, 2012. – 222 с.

83. Податок на додану вартість та прогнозування його надходжень до бюджету: Монографія/ М.Я. Азаров, Ф.О. Ярошенко, Т.І. Єфименкота ін.. – К.: НДФІ, 2004. – 344 с.

84. Постанова Кабінету Міністрів України «Концепція адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 16 серпня 1999 р. № 1496/ [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws>

85. Пояснювальна записка до проекту та Закону України «Про Державний бюджет України на 2011 рік» [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws>

86. Приб К.А. Податкова система України: термінологія і формулювання основних положень: Навч. посібник/ К.А. Приб, В.І. Федько.- К: Центр учбової літератури, 2007.- 320с.

87. Про Державний бюджет України на 2012 рік: Закон України за станом на 22.12.2011 р [Електронний ресурс] : Верховна Рада України від 22.12.2011 № 4282-VI: Режим доступу:[http:// zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua)

88. Проблеми оподаткування в Україні на сучасному етапі / Л. О. Омелянович // Стан і проблеми оподаткування в умовах ринкової економіки : матеріали VII міжнар. наук.-практ. конф. : у 2-х т. / М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. – Донецьк, 2008. - Т. 1. - С. 23-26.

89. Прогнозування податкових надходжень в перехідній економіці: проблеми методології і організації: Монографія / [Бочарніков В. П., Захаров К. В., Лаба М. С. та ін.]; під ред. В. П. Ніколаєва. – К. : "МП Леся", 2006. - 320 с.

90. Рева Т. М. Податковий менеджмент: навч. посіб. / Рева Т. М. – 2-е вид. перероб. і доп. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 301 с.

91. Регіональна економіка: навч. посібник / Я. Б. Олійник [та ін.] ; ред. Я. Б. Олійник. - 2-ге вид., змінене і доп. - К. : КНТ; К. : Видавець Фурса С.Я., 2008. - 440 с.

92. Розвиток бюджетної децентралізації в Україні : наук. доп. Луніна І. О. та ін. ; за ред. д-ра екон. наук І. О. Луніної ; НАН України, ДУ "Ін-т економіки та прогнозування НАН України". Київ : [б. в.], 2016. 69 с.
93. [Рябушка, Л. Б. Бюджетно-податкова політика в системі регулювання економічного розвитку держави \[Текст\] / Л. Б. Рябушка, Д. В. Веремчук // Механізм регулювання економіки. - 2008. - № 3. Т. 2. - С. 182-187.](#)
94. Свердан М. Проблеми податкової політики і реформування податкової системи України / М. Свердан // Вісник Української академії державного управління. – 2008. – № 6. – С. 184–193.
95. Скворцов Н. Н. Налоговый менеджмент: стратегия и тактика: в 10 кн. / Н. Н. Скворцов ; [под ред. В. П. Давыдовой]. – К. : Вища школа, 2002. – Кн. 1: От стагнации к стабилизации: практ. рук. – 2002. – 222 с.
96. Соколовська А.М. Податкова система держави: теорія і практика становлення К.: Знання-Прес, 2004. — 454 с.
97. Соколовська, А.М. Основи теорії податків [Текст] : навч. посібник/ А. М. Соколовська. -К.: Кондор, 2010. -326 с.
98. Соскін О. І. Трансформація податкової системи в контексті формування сучасної економічної моделі України / Соскін О. І. // "Економічний часопис XXI". – 2010. – № 3-4. – С. 7-14.
99. [Станкус Т.](#) Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі на рівні місцевих бюджетів : Швейцар.-укр. проект "Підтримка децентралізації в Україні" DESPRO, Swiss resource Centre and consultancies for development Skat. Харків : Фактор, 2017. 126 с.
100. Статистичний щорічник України за 2010 рік / за ред. О. Г. Осауленка ; Державна служба статистики України. – К. : ТОВ «Август Трейд», 2011. – 559 с.
101. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004 – 2015 роки). «Шляхом європейської інтеграції»/ Авт. кол.: А.С.Гальчинський, В.М.Геець та ін.: Нац. Ін-т стратег. Дослідж., Ін-т екон. Прогнозування НАН України, Міністерство економіки та з питань європ. інтегр. України. К.: ІВЦ

Держкомстату України, 2004. – 416 с.

102. Тарасюк М. В., Малярчук О. В. Сучасний стан реалізації інноваційної політики України та її фінансове забезпечення. Економіка та держава. 2017. № 1. С.19–24.

103. Титарчук І. М. Бюджетний менеджмент : Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. Київ : Компринт, 2016. 331 с.

104. Токарева К. О. Структура бюджету: фінансово-правовий аналіз : монографія ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2017. 183 с.

105. Тропіна В. Б. Особливості сучасної податкової парадигми в умовах соціалізації економічних систем // Вісник ДДФА: Економічні науки. – 2010. - № 2.

106. Тропіна В. Б. Платоспроможність підприємств у контексті податкових реформ в Україні // Науковий вісник ЧДІЕУ. Серія 1, Економіка: збірник наукових праць. – Чернігів: ЧДІЕУ, 2010 — № 03 (007). – С. 169-175.24)10. – С.140-144.

107. Тропіна В. Б. Фіскальне регулювання соціального розвитку суспільства / Тропіна В. Б.; НДФІ. – К., 2008. – 368 с.

108. Тропіна В. Б. Податок з доходів фізичних осіб: новий закон – нові питання / В. Б. Тропіна // Фінанси України. 2004. – № 4. – С. 63–68.

109. Тропіна В.Б. До питання про публічні фінанси // Фінанси України. – 2009. - № 12. – с. 28-34.

110. Тропіна В.Б. Податкова політика України : навч. посіб. / П.В. Мельник, З.С. Варналій, Л.Л. Тарангул [та ін.] ; за ред. П.В. Мельника. – К.: Знання України, 2011. – С. 92-130.

111. Указ Президента України від 26.08.1999 № 1081/99 «[Про Положення про Міністерство фінансів України](#)» / [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws>

112. Україна в 2005-2009 рр.: стратегічні оцінки суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку: Монографія / за заг. ред.

Ю. Г. Рубана. – К.: НІСД, 2009. – 649 с.

113. Управління доходами бюджету та напрямки його вдосконалення в Україні: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.08 / Ю.В. Сибірянська; Держ. вищ. навч. закл. «Київ. нац. екон. ун-т ім. В.Гетьмана». — К., 2009. — 20 с.

114. Формування податкових надходжень бюджету в умовах трансформації економіки України: Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.04.01 / В.І. Островецький; Н.-д. фін. ін-т при М-ві фінансів України. – К., 2006. – 20 с.

115. Цуруль О.А. Менеджмент у державних організаціях: навч. посібник – К.: КНЕУ, 2002. -142 с.

116. Чернякова т.м. інструменти бюджетно-податкового регулювання розвитку регіонів: [монографія] / т.м. Чернякова. – луганськ, 2009. – 368 с.

117. Чугунов І. Я. Податок з доходів фізичних осіб у системі фінансово-економічного регулювання. / І. Я. Чугунов І.Я, А. Б. Ігнатенко. // Фінанси України. – 2006. – №4. – С. 3-14.

118. Чугунов І.Я., Козарезенко Л.В. Державне фінансове регулювання розвитку людського потенціалу. Вісник КНТЕУ. 2017. № 3. С. 116–132.

119. Шаблиста Л. М. Податки як засіб структурної перебудови економіки: Наукове видання / Л. М. Шаблиста. – К.: Інститут економіки НАН України, 2000. – 217 с.

120. Швабій К. І. Податок з доходів фізичних осіб : проблеми та перспективи. / К. І. Швабій //Вісник податкової служби України. – 2010. – №6 [електронний ресурс]. – Режим доступу : [http : // www.visnuk.com.ua](http://www.visnuk.com.ua).

121. Шевчук І. В. Механізм оподаткування доходів фізичних осіб в ринкових умовах : дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.00.08 / І. В. Шевчук; Національний аграрний університет. – К., 2008. – 182 с.

122. Яроцька Т.Р. Податкова база при оподаткуванні доходів фізичних осіб в Україні / Т.Р. Яроцька // Фінанси України. – 2005. – №10. – С. 28–33.

ДОДАТКИ

Додаток А

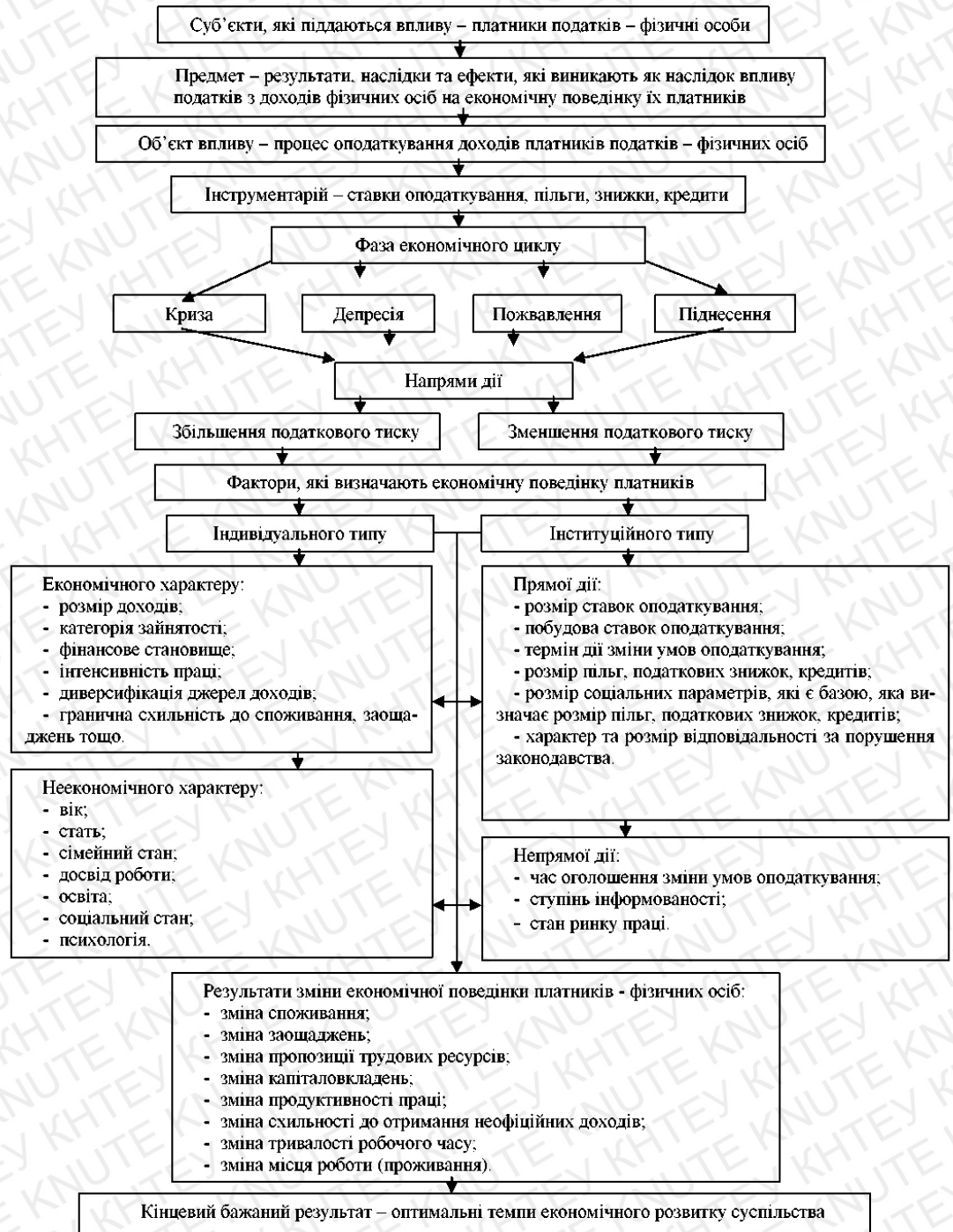

Рис. 1. Концептуальна модель впливу податків з доходів фізичних осіб на економічну поведінку їх платників.

Розробка автора.

Додаток Б

Рис. Б.1. Складові елементи податкової системи України

Додаток В

Рис. В.1. Фактори впливу на структуру податкової системи

Додаток Д

Головне управління ДФС в Івано-Франківській області

СТАВКИ ПОДАТКІВ

згідно Закону України від 24 грудня 2015 р. № 909-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році»

	2015	2016
Податок на доходи фізичних осіб	15 % (20 %) <small>при зарплаті до 1710 грн соціальна пільга - 609 грн (1218 грн*50%)</small>	18 % <small>при зарплаті до 1930 грн соціальна пільга - 689 грн (1378 грн*50%)</small>
Єдиний соціальний внесок	Роботодавець - 36-41 % Працівник - 3,6 %	Роботодавець - 22 % Працівник - 0 %
Військовий збір	1,5 %	1,5 %
Податок на прибуток підприємств	18 % <small>> 10 млн грн - авансові внески < 10 млн грн - річна звітність</small>	18 % <small>> 20 млн грн - квартальна звітність < 20 млн грн - річна звітність</small>
Транспортний податок	25 000 грн <small>автомобілі з об'ємом двигуна понад 3 тис см3 та використовуються до 5 років</small>	25 000 грн <small>автомобілі, вартістю більше 750 МЗП, з року випуску яких минуло не більше 5 років</small>

Додаток Е

Таблиця Е.1

Частка основних податків у доходах Зведеного бюджету України та валовому внутрішньому продукті за 1992-2017 роки, %

	Податок на додану вартість		Податок на прибуток підприємств		Податок на доходи фізичних осіб		Акцизний податок	
	частка у доходах	частка у ВВП	частка у доходах	частка у ВВП	частка у доходах	частка у ВВП	частка у доходах	частка у ВВП
1992	39,60	9,67	22,70	5,55	12,20	2,98	4,90	1,19
1993	34,70	11,60	29,20	9,76	5,80	1,94	5,10	1,70
1994	24,80	10,79	27,30	11,88	6,50	2,82	3,20	1,40
1995	21,90	8,31	23,50	8,92	7,70	2,93	2,00	0,75
1996	20,70	7,66	18,20	6,74	8,60	3,18	2,10	0,79
1997	29,30	8,83	20,60	6,20	11,70	3,53	4,30	1,29
1998	25,80	7,27	19,70	5,55	12,30	3,48	4,50	1,26
1999	25,60	6,45	19,30	4,87	13,50	3,40	5,40	1,37
2000	19,20	5,55	15,70	4,53	13,00	3,75	4,80	1,32
2001	18,80	5,04	15,10	4,06	16,00	4,31	4,80	1,27
2002	21,77	5,98	15,16	4,16	17,42	4,78	6,61	1,82
2003	16,73	4,71	17,53	4,94	17,93	5,05	6,91	1,98
2004	18,25	4,84	17,70	4,69	14,43	3,82	7,32	1,94
2005	25,19	7,66	17,51	5,32	12,89	3,92	5,89	1,79
2006	29,34	9,26	15,25	4,81	13,27	4,19	5,01	1,60
2007	27,01	8,24	15,64	4,77	15,83	4,83	4,82	1,47
2008	30,92	9,71	16,08	5,05	15,41	4,84	4,30	1,35
2009	30,99	9,26	12,09	3,61	16,30	4,87	7,91	2,36
2010	27,44	7,97	12,85	3,73	16,22	4,71	9,00	2,61
2011	32,64	9,99	13,80	4,23	15,10	4,62	8,53	2,60
2012	31,16	9,84	12,53	3,95	15,29	4,83	8,62	2,73
2013	28,98	8,82	12,42	3,78	16,31	4,96	8,29	2,52
2014	30,49	8,87	8,82	2,57	16,49	4,80	9,89	2,88
2015	27,37	9,13	5,99	2,00	15,33	5,12	9,68	3,23
2016	30,09	11,58	7,69	2,96	17,73	6,82	13,00	5,00
2017	30,87	10,53	7,22	2,46	18,26	6,22	11,35	3,87